

Sõjaasjanduse ajakiri

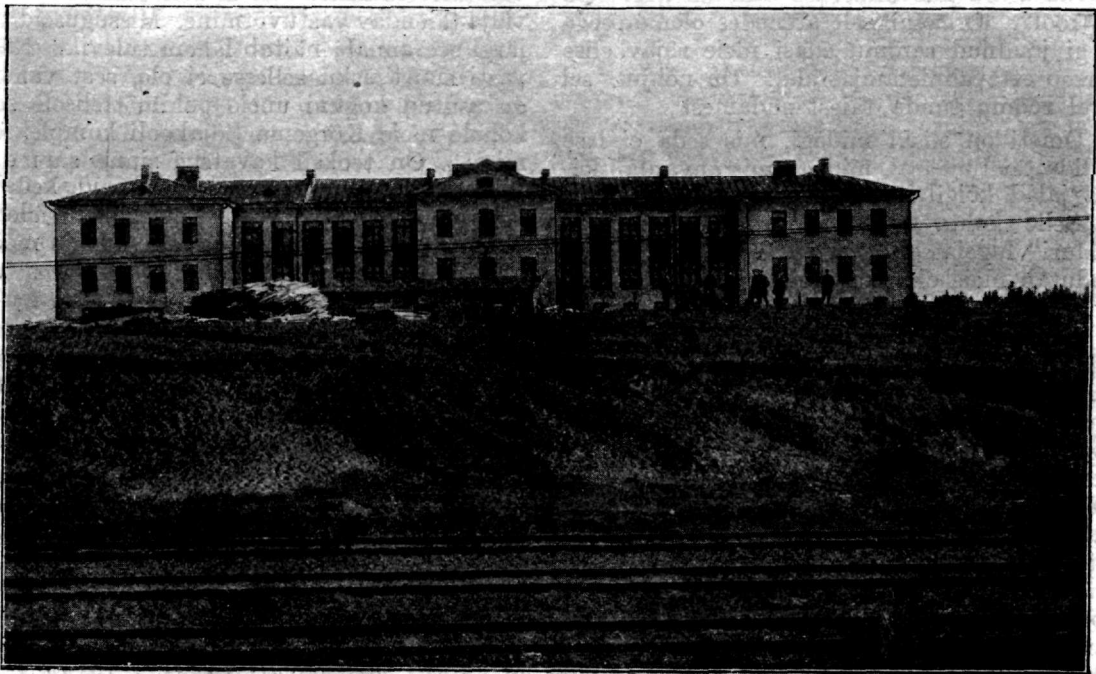
SÕDUR

№ 37.

Laupäeval, 12. septembril 1925.

VII aastakäik.

UUS KAITSEVÄE KODU.

7. JALGVÄE RÜGEMENDI KASARM.

EHITATUD 1924/1925.

Kas „pankrott“ meie ohvitserkonna vaimlistes huvides?

Uute koosseisude maksmapanemisega Sv. Ühendatud Õppeasutustes on meie Kindralstaabi kursused ümber nimetatud „Kõrgemaks Sõjakooliks“. See uuendus on kõigiti tervitatav ja ajakohane. Nimetatud asutus oli ammugi välja kasvanud neist kitsastest raamidest, millesse on surutud harilikud lühiajalised ajutised kursused. Kolmeaastase õppekursuse maksmapanemine 1923 aastal, õpilaste vastuvõtmine ainult kindla kava järgi korraldatud katsete põhjal, väljamaa vastavate õppeasutuste eeskujul, õppekavade laiendamine ja süvendamine — kõik see andis „kursustele“ permanents kõrgema kooli iseloomu, mille lõpetamiseks tuleb püsivalt töötada vähemalt 4—5 aastat. Loomulik, et sarnases õhkkonnas esialgne nimetus „kursused“ tundus iganenud ja ebakohane.

Käesolevat õppeaastat endised kursused algavad seega uue nimetuse tähe all „Kõrgem Sõjakool“. Orgaaniliselt arenedes oleme seega jällegi jõudnud sammu edasi meie sõjaväelise noorsoo ettevalmistamise alal. On põhjust sel puhul rõõmu tunda täiest südamest

Ometi on siiski midagi, mis seda ei lase sündida täiel määral, midagi, mis ähvardab lõigata jalad kõigil ilusail algatusil sel alal.

Selle kohta tahtsingi mõtteid vahetada „Sõduri“ lugejatega, sest ülestõstetud küsimus puudutab meie ohvitserkonda.

Mis on see „midagi“?

Kõik näib ju olevat kõige paremas korras. Oma jõudnud niikaugale, et meil on olemas oma kõrgem sõjaväeline õppeasutus — on ruumid, õppeabinõud, koguni õppejõudude suhtes võime vaadata roosilisemalt tulevikku kui kunagi varemalt — ja see kõik on meil. Kuid meid ähvardab „kriis“ säält, kust seda kõige vähem oodati, vähemalt käesoleval aastal: äsja ilmale sündinud „Kõrgemal Sõjakoolil“ puuduvad õpilased. See tundub muinasjutuna. Kõikjal, kus sarnased asutused on ellu kutsutud — Soomes, Lätis j. n. e. — nad otse ujutatakse üle sisseastujatega. Kuid meil on sel alal kujunenud koguni teistsugused „traditsioonid“.

Tänavu kevadel olid kuulutatud välja järjekordsed vastuvõtmise katsed. Terve talve kõneldi rohkesti eelseisvatest eksamitest. Tehti luurkälke siia-sinna, sondeeriti pinda — on ju „spetsialiste“, kes armastavad tuletada meele igale vastutulijale „ta valmistavat end eksamitele Kindralstaabi kursustele“. Sellepärast oodati tulema paljuid, konkurents pidi valima kõige paremad. Kuid tegelikult ilmus katsetele kõigest paarikümne ohvitseri ümber. Nen-

degi hulgas leidus üksikuid, kellele Kõrgemas Sõjakoolis õppimise idee ei olnud veel kaugeltki saanud s ü d a m e a s j a k s, vaid kes oli tulnud katsuma õnne õnne enda pärast ja — kukkus hiilgavalt läbi.

Oli ka lihtsalt „õnnetuid inimlapsi“, kes aastate jooksul olid unistanud „Kursustest“, nende nimel ära õppinud mitmed keeled ja muud kõrged tarkused, kuid kellele kare saatus ometi oli valmistanud raske pettumuse — nagu see eksamitel alati. Kahju neist.

Järgi jäi 12 ohvitseri, kes suveks komandeeriti praktilistele töödele teiste väeliikide juure ja praegu sooritavad uusi katseid, mis peavad lõpulikult otsustama nende saatuse.

Kare kahekordne filter — palju jätab ta järgi oktoobris, mil algavad õppetööd. Loomulik, et neist ei jatku meie Kõrgema Sõjakooli väikesele klassile. Seda ette nähes kuulutati välja täiendav vastuvõtmine. Missuguseid tagajärgi see annab, näitab lähem tulevik. Nähtavasti suurt usku sellesse ei ole, sest vahepeäl on asutus koguni uuele põhimõttelisele seisukohale meie Kõrgema Sõjakooli komplekteerimisel. On teoksil kavatsus sinna s u n d u s l i k u i t k o m a n d e e r i d a neid, keda selleks loeb kohaseks vastav otsekohene ülemus. Traditsiooniliste katsete asemel, kus on mõõduandev inimese isiklik tahe ja tubludus vaba võistluse alusel, on astunud ü l e m u s e s u n d, kui ainus väljapääs tekkinud olukorrast. Tõesti, see nähtus ei tee au meie ohvitserkonnale. Ta võtab edasiõppimise, enda isikliku hariduse täiendamise, ka teenistuskohusena, milleks peab algatuse andma — ülemus

Käsil on vastavate nimekirjade kokkusäädmine ja nagu kuulda, tahtvat sinna sisse pääseda koguni need, kelle sõjaväeline eelharidus pole jõudnud veel isegi meie alalisväe ohvitseride kursuste läveni. Üldiselt olla tahtjaid palju, väga palju. Rohkem kui tarviski oleks. Igaüks tahab kasutada ära momenti, et vähese higi ja vaevaga korraga, ühel hoobil, pääseda sisse Kõrgemasse Sõjakooli. Väline „Schild“ on ju nii meelitatav. Kujutage ette: tulevane kindralstaabi ohvitser, punased lampassid ja muud. Eksamid, katsed — kõik see närvi-line õhkkond — kellele seda õieti vaja. Terve aasta alalisväe ohvitseride kursustel, higista mis hirmus Tondi liivakõrbes, kuna üks repetitsioon järgneb teisele. Pääle selle vähemalt aastane iseseisev töö, et end ette valmistada katseteks, ja alles siis, v õ i b o l l a, pääsed sisse alma materi pühast väravast.

Nüüd korraga — seda kõike pole tarviski. Lähen sinna ilma kõigeta, saades targaks otsekui nõiakepigala löödud — kas see pole suurepärane karjäär.

Ja, tõele au andes, siin peitub aluspind kõige lopsakamale karjäärismile meie kaitseväes, karjäärismile, mille hädaohtlikkust meie praegusel silmapilgul, võib olla, ei suudagi ette näha täiel ulatusel. Meie ohvitserkonnas on tekkimas kihtkond inimesi, kes oma kõrge isiku suhtes tahab näha ikka väljavõtteid üldreeglitest, kergendusi ja soodustusi, mis teistel mitte ei ole, ühesõnaga, „kes tahab lõigata ka sääli, kus ta mitte ise ei ole külvanud“.

Teie, leitnandid, kaptenid, majorid (kõrgemas aukraadis praegu vastu ei võeta) — kõik, kes teie nüüd nii hirmsasti soovite olla komandeeritud kuhugile — kus olite siis, kui välja kuulutati võistluskatsed sinnaasamasse asutusse. Miks ei võtnud teie vaevaks siis pisut reviderimisele võtta omi seniseid teadmisi, ühte teist korrata, juure õppida, et ilmuda v a b a t a h t l i k u l t ja panna välja ühes teistega oma vaimline mina võistluskatsete vaekausile

Nii palju on ju teid, kes teie olete lõpetanud meie Ohvitseride kursused ja Sõjakooli keskmise numbriga 11—12 vahel — miks ei tärgranud teie iha minna edasi, jõuda lähemale praegusaja sõjateaduse algallikaile

Või oli see ainult paljas paberline numbrite püüdmine, mis teid sääli tööle kihutas ja mis siis kustus, kui olite jõudnud tagasi oma väeosasse. Nüüd korraga ülemuse meeleletusel leiata teie, et see süüsi k a s u l i k v ö i b olla teie tuleviku karjäärile mõni aeg viibida ka Kõrgemas Sõjakoolis.

Kuid vabandage, sarnasel ideoloogial — tal pole midagi ühist tõsise töö- ja edasipüüdmisvaimuga ja ainult sellest võib olla jutt, kui asi puutub meie Kõrgema Sõjakooli auditooriumi.

Mul on veel väga selgesti meeles sõnad, mis ütles kord meie andekaim ja vanem kindralstaabi ohvitser:

„Keegi veel pole suutnud prantsiseerida, kes on Eesti kindralstaabi ohvitser, mis on tema ülesanded, tegevusala. Ja seda sellepärast, et ta tööala on lõpmata mitmekesine ja mitmekülgne. Ta peab olema organisatsioon, õpetaja, väejuht — ühesõnaga kõik, või — ei mitte midagi. Eriti rasked ja vastutusrikkad on tema ülesanded meie oludes“.

Meie Kõrgem Sõjakool praegu valmistab ette meile noori kindralstaabi ohvitseri. Et lootuski oleks jagu saada neist tuleviku ülesannetest, millest eelpool jutt, selleks asjaosalised peavad olema tõsiselt, väga tõsiselt ette valmistatud. Parim garantii selleks on püsiv, järjekindel, aastaid kestev vaimline töö oma töötoa segamatus vaikusel. Kerge-meelsed hüpped karjäärismi tähe all jäetagu siin tõesti kõrvale, nad võivad anda ainult negatiivseid tagajärgi, mille valusat mõju saame tunda pärast kõik. Enam kui kusagil mujal just vaimlises töös peavad maksma vankumatud üldreeglid, kindlad sirgjoonelised sihtjooned, mille alla paenutagu end kõik ilma erandita. Tehkem seda hääl meelele, nagu see on kohane eestlase töökale iseloomule

Meil ju tehakse tööd kaitseväge ohvitseride pereski. Kuid see on suurelt jaolt sunduslik töö — teenistuse kohuste täitmine, sunduslikud õppused, kursused, loengud j. n. e. Õhkkond meie väeosades näib veel olevat liig tardunud selleks, et virgutada üles meie ohvitserkonda edasipüüdvale eneseharimistööle. Või jälle rühitakse edasi ülikooli, vaatamata kõigile raskustele, mis näitab, et vaimliste huvide keskpunkt on orienteerumas mujale. Kõik see annab põhjust kõnelda teatavast „kriisi õhkkonnast“ meie ohvitseride vaimlistes huvides. Viieaastase töö tagajärjena näime olevat jõudnud mingisugusesse umbkotti, millest väljapääsuks peame leidma teid sel või teisel kujul.

Oleks soovitav, et asjale lähemalseisjad katsuksid valgustada neid küsimusi detailsemalt „Sõduri“ veergudel.

A. T.

Prantsuse reservohvitseride kongressi otsustest.

Kuna uuemaaja sõda muutunud on heitluseks mitte ainult arvuliselt piiratud sõjavägede, vaid tervete rahvaste vahel, siis on arusaadavalt kerkinud tarvidus kogu rahvast sõja tarvis ettevalmistada ja organiseerida. Selle määratuma organiseerimise töö juures peab rahuaegne sõjavägi õppeasutuse osa etendama, kust instruktoreid ja korraldajaid masside keskele välja saatetakse. Teisest küljest, sõjatehnika kiire arenemine ja sellega käsi käevad võitlusviiside muutumised nõuavad instruktoritelt alalise kontakti pidamist oma vastavate aktiiv väeosadega.

Prantsuse kõrgema Riigikaitse Nõukogu poolt esitati hiljuti Parlamendile rahva sõjakorras organiseerimise seaduse eelnõu, kuid tegelikult on see organiseerimise töö juba käimas, väljendudes neorsoo sõjaväelises ettevalmistamises ja eriti silmapaistvalt, reservohvitseride, nende „relvastatud rahva“ instruktorite ja ligemate juhtide, enesekorraldamises.

Läinud kuu lõpul pidas Prantsuse reservohvitseride rahvusline liit, millesse kuulus enam kui 200 ühikut umbes 120.000 liikmega, Belfort'is oma järjekorralist igaaastast kongressi. Kongressil oli koos üle 400 esitaja kõikidest maakondadest, kõikidest väelikest ja kõikides auastmetes.

Kongressi päevakorras olnud küsimustest ja sääli vastuvõetud resolutsioonidest on näha, et Prantsuse

reservohvitserid seisukorda täieliku arusaamisega ja kohusetundega hindavad.

Nii avaldati koosolejate poolt soovi, et kõik reservi ohvitserid endid sunduslikult nende tarvis loodud täienduskoolidesse sisse peaks kirjutama, mitte niivõrd õppeperioodidele kokkukutsumiseks kuivõrd tegevsojaväega alalise kontakti pidamiseks ja igasuguste dokumentide (nagu loengute tekstid, kaardid, manöövrite plaanid ja kirjeldused, vastavad seadused ja korraldused jne.) saamiseks.

Nõuti ka, et väeosade ülemad nende asupaikades viibivaid reservi ohvitseri informeeriks ja neile osavõtmist võimaldaks kõikidest harjutustest ja manöövritest.

Erlilist tähelepanu pühendas kongress õhusõjale. Kriipsutati alla sellekohase kihutustöö laiendamise ja intensiivsemaks muutmise tarvidust nii koolides kui ka ajakirjanduses, soovitati selle propaganda otstarbel ärakasutada ka kinosid. Rõhutati, et reservlendurite eneste treenerimiseks võimalusi peaks antud saama, ja arvati, et selle teostamine sündida võiks aero-klubide abil, millistele riigi poolt toetust tuleks anda.

Kõne all olid ka gaasid, olgugi et viimaste sõjabinõuna tarvitamine lepingute põhjal keelatud on: kui sõjas kired lõkkelöövad, siis on võimalik, et vaenlane võidu saavutamiseks kõik abinõud tarvitusele võtab ja võitjat ei stüüdistata. Sellepärast on Prantsuse reservi ohvitserid arvamisel, et tarvis on kõige vastu valmis olla.

Lõpuks avaldati veel soovi, et reservohvitseride aukraadides ülendamine mitte sündima ei peaks vanuse, vaid väärtuse järele. Juhiti tähelepanu selle ebaõigluse peale, kus kahest ühel ja sellel samal auastmel olevast reservi ohvitserist vanuse tõttu ülendatud võib saada just see, kes, sõjaväelisel vaatepunktist, oma täiendamiseks sõrmegei pole liigutanud, kuna aga teine, et ta hoollega ja kohusetruult edasi on rühkinud, tähelepanematusse jäetakse ainult sellepärast, et tal tarvilik vanus puudub.

Kõik kongressi poolt avaldatud soovid ja vastuvõetud resolutsioonid esitati Rahvuslise Liidu kaudu sõjaministrile.

J. Junkur.

Reservohvitseri ülesanded.

Prantsuse sõjaväe Staabiülema kindral Debeney loeng Sorbonne ülikooli aulas reservohvitseride ühingu Rahvusvahelise Liidu aastapäeva puhul.

Kui oletada, et ohvitser on kõige päält tegevuse inimene, siis paistab loomulikuna, et ka reservohvitseri, tema tähtsusest arusaamiseks, vaatlema peame tema kuuluvuse organismis ja ajal, kus see organism kõige elavamas tegevuses on.

Suur sõda pakub meile sarnast vaatluse ajajärku, võitja sõjavägi — vastavat vaatlusvälja.

Olgu tähendatud, et rahvale paistab see võitja sõjavägi kahtlemata aupaistusest ümbritsetuna, kuid siiski natuke udusest aupaistusest: harilikult mõistetakse võidurikka sõjaväe all sarnast, kes võitnud on lahinguid, aga meil polegi olnud selgete kontuuridega lahinguid. Suure Armeed võitude hulgas esinevad Austerlitz ja Jena. Itaalia armeel olid omad Magenta ja Solferino: need olid selgesti mõistetavad lahingud, milliste saatust otsustus ühe päeva jooksul, kus võeti üks täpne arv sõjaväge, lippe ja suurtükke. 1914 ja 1918 aastate vahel ei leidu aga midagi neile sarnanevat. Liikuma pandud määratumate masside ja eriti just uueaja relvastuse tõttu sünnib sõjategevus ja heitlus korraga laiadel maaaladel ja kauakestvate vaheaegadega, mis lahingut iseloomustavat tegevuse ühtlust katkestama paistavad. Ja sellest ongi tingitud rahva imetlemise liig tagasihoidlik ilme.

Kuid ometi ei või sellest, et Marne lahing neli kuud kestis, järeldada, nagu ei olekski see olnud üks suur lahing, isegi esimesed heitlused piiridel, ettekirjutatud taganemine, võidurikas offensiivne tagasipöörd Marne'le ja Oureq'ile, jooks mere juure ja verine peatuse löök Iser'il moodustavad üksteisele järgnevad faase uueaja suures lahingus.

Samuti olid ka 1916. aastal Verduni paendumata vastupanu ja vastupäätetung Somme'l, mis võimaldas Duhaumonti triumfaalse tagasivõitmise, ühe ja sellesama kümme kuud kestnud lahingu faasid, millist ajalugu õigusega Verduni lahinguks saab nimetama. Tegevuse ühtlus, võetud sõjavangid ja suurtükid — midagi ei puudunud.

1918 aastal algas suur Prantsusmaa lahing sakslaste päälletungiga Saint-Quentin'i ja hiljem Chemin-des-Dames'i juures ja kestis nõrkemata edasi Liitlaste triumfaalses vastu-päälletungis, millega sissetunginud vaenlane Prantsuse ja Belgia piiridest välja tõrjuti. See oli hiigla lahing, mis kestis kaheksa kuud, kus

üksteise vastu väljas oli mitu miljoni inimest ühes kolletu sõjamaterjaliga, kuid see oli ikkagi üks ainus lahing, ühe ainsa juhataja all, kus sõjasaagina arvestati 400.000 vangi ja 6000 suurtükki, mis võeti ühel ainsamal lahinguväljal. See lahing oli niivõrd võidurikas ja otsustav, et võidetu temale kätte jäänud sõjariistad maha heitis ja allkirjutas ennemuulmata vaherahu, mis oli, otsekoheselt öelduna, kapitulatsiooniks lahtisel väljal.

Samal ajal katkenes Salonikis järsult üks teine, kogu Makedoonia rindel kauemat aega kestnud suur lahing, mille järeldusel terve Balkari poolsaar vaenlastest puhtaks pühitati.

Sarnased on uueaja lahingud, ja et 1914—1918 aasta sõjavägi neid nelja lahingut pidanud on, et ta võitnud on, olgu üks ehk ühes oma liitlastega, Marne, Verduni, Prantsusmaa ja Makedoonia lahingud, siis väärib ta küll võidurikka sõjaväe nimetust.

Selle võidurikka sõjaväe hulka loen ma ka reservi ohvitseri: neid on 125.000 — rääkides ainult elavatest. Nad on ärajaotatud igale poole, staapidesse ja mitmesugustesse väelikeidesse, nii endistesse, milliste võitlusviise uueaja aja relvad põhjalikult muutnud on, kui ka uutesse, millised lahingabinõuete arenemise järeldusel kesk sõjategevust esile kerkisivad, nad on täis agarust, neil on nelja aasta kestel tule all omandatud vilumus; nad on üldiselt läbielatud katse silmapilkude kaudu kindlasti oma väeosade külge liidetud; nad on nende eesotsas, vaimustatud ovatsioonide saatel, mõõda sammunud meie Elsassi ja Lothingi vendladest. Vaadake, niisugused on meie reservohvitserid, sarnastena näeme meie neid.

Tõsi, kui meie tunneme, missugune reservi ohvitseri tüüp olema peab, siis pole meil ka teadmata, et see tüüp on väljaarenenud nelja aastase sõja kestvusel, ja ei või loota, et mõnede rahuagsete õppeperioodide kestvusel võimalik luua oleks ohvitseri, kes sellele sarnasena esineda võiks. Sellest aga ei järgne, et see tüüp eeskujuna püsima ei peaks jääma, millest meie rahuajal tõetruid skitsesid teha suudame ja tegema peame, arendades neid teatud väärtuseni, nõnda et sõja katsed neile kõige lühema aja jooksul lõpliku ilme võivad anda. Haruldaseks õnneks jääb ju ka see eeskuju meie silmade ette, sest meie reservi ohvitseride

korpuse enamus saab koosnema veel mõned hääd aastad Suure Sõja veteraanidest.

Nii on siis ülesanne võrdlemisi kerge ja ma katsum näidata, missugusel määral sõjaväe juhatus, kes sõja ettevalmistamise suhtes alati vastutust kannab, reservohvitseri „realiseerib“, nagu inglased seda ütlevad.

Missugune on nende ohvitseride „état-civil“, s. o. nende statuut, ja missugustest allikatest neid rekruteeritakse? Missuguseid metoode tarvitatakse nende õpetamiseks? Missugust professionaalset ja sotsiaalset osa etendavad nende ühigud?

Tema ülendamine on reguleeritud niusuguste tingimustega, mis teatud kordadel temale isegi võimaluse annavad rahaajal kuni kolonelli aukraadini tõusta. Tema karjääri kroonib, lõpuks, autteenistus (honoraariat).

Tööstuslike mobilistasiooni tarveteks on rivi reservohvitseride kõrvale loodud eriline rivitu reservohvitseride (assimilés) liik. Kui rivi reservohvitser ajutiselt rivitute liiki ümberpaigutub, siis hoiab ta alal omad õigused ja oma auastme, olles õigustatud, oma rivitu funktsioonide lõppemisel, neid uuesti ära kasutama.

Laagrielust Petserimaal suvel 1925.

2. ialgväerügemendi II pataljoni sõjaväelasi Setu küla rahvaga.

Nii palju on küsimusi, mis huvitavad ühtlaselt nii ettevalmistusel olevaid noori kui ka veteraane, kes kohustatud on oma lahingu väljadel omandatud kõrget väärtust alal hoidma ja veelgi edasi arendama. Nii palju on küsimusi, milliste lähendamise ulatub väljaspoole käesoleva aja ülesannetest, olles vaid tuleviku orientatsiooni määrajateks.

* * *

Ka reservohvitserid on alaliselt olemas rahaegses sõjaväes, s. o. samal ajal kui nad laiali on pillatud kõikidesse rahva professionaalsetesse ja sotsiaalsetesse liikidesse, või on nad ainult varjud, kes kehastunud ja seadusliku kuju võtavad vaid teatud momentidel, kui nad õppeperioodideks vormi selga panevad?

Praegusel ajal on nad alalisteks reaalisteks olevusteks, varustatud, nagu öeldakse, täielikus korras oleva statuudiga, mis kindlaks määratud seadusega 8. jaanuarist 1925.

Reservohvitseril on oma auaste. See auaste võib temalt ära võetud saada vaid väga tõsistel põhjustel, kindlaks määratud tingimustel, nii et ta kindlustatud on igasuguse omavoli vastu.

Reservohvitser võib oma teenistusest lahkuda enne teise reservi üleminekut, ja teisest küljest, temal on õigus kaadrites püsida kuni tema aukraadi suhtes maksva vanaduse piirini.

Seadus 8. jaanuarist 1925 saab olema üheks meie sõjaväelistest korraldustest, mis kõige selgemalt vastab relvastatud rahva mõistele.

Reservohvitseride seisukorra kindlaksmääramise kõrval on säälettenähtud ka nende rekruteerimise viisid.

Rekruteerimise küsimus on kahtlemata esimese järgu tähtsusega ja väga delikaatne: asi seisab selles, et baasist uuendada tuleb sõja, ja missuguse sõja! veteraanidest koosnevat ohvitseride korpust. Need veteraanid on kaetud haavadest, kiitustest ja ristidest (Croix de Guerre). On põhjuseid olla nõudlik.

Rekruteerimiseks on olemas kaks allikat: esiteks teenistusest lahkunud ja erusse läinud aktiivohvitserid ja endised allohvitserid, kes teatud katsed läbi peavad tegema, teiseks rekruteerimise seadusega loodud reservohvitseri õpilased.

Viimaseid, keda on suur enamus, nimelt 80%, rekruteeritakse võistluskatsete kaudu, olgu noorsõdurite hulgast, kes kuus kuud tegevas teenistuses ära olnud, olgu kõrgema sõjaväelise ettevalmistusega noortemeeste hulgast.

Reservohvitseride koolid annavad väga häid tagajärgi: nad on liidetud aktiivohvitseri ettevalmistavate koolide juure, et neid noorimehi juba alguses üks-teisele lähendada, keda teenistuse nõuded õppeperioodidel veelgi lähendada saavad ja keda sõja reaalsused lõpulikult ühiseks pereks kokku liidavad.

Reservohvitseri õpilaste keskel esinevad uue tüübina need, kellel kõrgem sõjaväeline ettevalmistus; see tüüp kuulub selgesti ette ühte homse ehk ülehomsse sõjaväele ülesseatavatest nõuetest; sellega tahan toonitada eelsõjaväelist teenistust. Need noored mehed teenivad tegevvaes vaid ühe aasta, kuid enne nende teenistusse võtmist peavad nad erilisel viisil läbi tegema reguläär õppuse, mis kestab kaks aastat, ja sellest tuleviku vaatepunktist on kogemused eriti huvitavad; see õppus, olles valitud kaadrite poolt suure anduvusega läbiviidud, on annud häid tagajärgi ja on sellega selle uue sõjaväelise korralduse lõpulikul kujul kinnitanud. Muu seas on ta ka võimaldanud õppemetoodidele aluse loomist, mida kogemused iga päevaga parandavad; ta on valge ette toonud ka üldise iseloomuga õpetusi, millised edaspidi ärakasutatud peavad saama.

Esimene nendest õpetustest on kahtlemata see, et igasugune eelsõjaväeline ettevalmistus, missugusel viisil ja missugusel määral ta ka ei väljenduks, sunduslikuse küsimuse üles seab. Nii näiteks, kui võtta mitmesugustes koolides ja ülikooli teaduskondades õppivaid noorimehi, siis näeme, kuidas paljud nendest tõsiste raskustega võidelda tuleb, et hariliku õppetöö kõrval arendada oma kõrgemat sõjaväelist ettevalmistust; nendes koolides aga, kus sõjaline ettevalmistus juba üldisse õppekavasse sissevõetud, on seisukord märksa parem. Täiesti selge on, et koolinõorsoo ajateenistuse eelne sõjaväeline ettevalmistamine soovitavaid järeldusi täiel määral anda võib vaid siis, kui see ettevalmistamine õppekavadesse üles on võetud samal ajal nagu joonestamine, kirjanduslugu ehk matemaatika. Kõrgem sõjaväeline ettevalmistamine annab, sellel kujul kui see praegu sünnib, täielikku rahuldust; aga kui mingisugusel põhjusel tarvis peaks olema seda ajateenistuse eelse sõjaväelise ettevalmistamise printsiipi laiemalt maksma panna, siis pörkaksime otsekohe kokku sunduslikuse probleemiga. Ja see probleem on tõsine, tema lahendamiseks pole tarvis mitte ainult seadusandlisi korraldusi, vaid ka põhjalikku eluviiside muutmist.

Teiseks üldise iseloomuga õpetuseks on see, et sõjaväelise ettevalmistuse tunnustise väljaandmise tarvis korraldatavad katsed oma tõsist tagatist pakkuva iseloomu alal peavad hoidma, mis juures see tagatis ainult relatiivne oleks kandidaatide hariduslike tasapinna suhtes. Peab kindlasti vastu seisma neile survetele, mis tahvad sisse seada klassideks jaotamist, mingisugust üldist võistlust, kus arvesse võetud oleks ainult teadmiste багааш ja kus avarate programmidega koolid arusaadavalt eesrinda koha omandaksid.

Intellektuaal omadused, nii tähtsad kui nad ka ei oleks, ei ole üksinda mitte küllaldased; füüsilised, ja eriti veel just moraalsed omadused, on vähemalt sama tarvilikud; ühedel on sees juhataja vaimu, teisel aga ei ole seda mitte, ja ohvitseride korpus pole mitte mõni mandariinide korpus. Päälegi asetaks üldine võistlus mõned suuremad keskkohad, rohkearvuliste provintsiiaal asutuste suhtes, eelõigustatud seisukohale; meil aga on tarvis leida ohvitseri kõikidest elukutsetest, meil peab olema ohvitseri kõikidest raioonidest.

Pidades kinni meie ohvitseride korpusse mitmekesiduse kui ka tema regionalismi iseloomust, hoiame sellega alal tema kõige originaalsemat tema kõige tähtsamat omadust, mis temale lubab ligidalt suhtuda rahvusliku sõjaväe koosnevusega, selle sõjaväe koosnevusega, kuhu kuuluvad läbisegi põlluharijad, töölisel, clubmen'id, ametnikud, „rentier'd“, päevatöölised, vaimulikud, õpetajad ja, üksikute kõrval bretoorlased, provansaalased, elsaslased ja baskid. Sõda näitas, kuivõrd see suhtuvus ligidane ja häätõoli, kus ohvitseride ja sõdurite vahel olema ei olnud seda piirjoont, mis katse päevadel muutub lõhejooneks ja mida asjata äramärkida püüavad need, kelle kriminaalseks unistuseks on selle loomine.

Nõnda võetuna, nagu ta on, näeme, et reservi ohvitseride rekruteerimine asub soliidsetel alustel, ja et noored välja jõuavad tingimusteni, millised neile võimaldama saavad jätkata endi eelkäijate suurepäralist tööd.

* * *

Aga selle ohvitseride korpusse loomisega, tuleviku tarvidusteks, pole kõik veel tehtud; tarvis on teda teha elvaks, ja see probleem on suure tähtsusega, sest iga ohvitseril on oma eriala, mis teda otsekohele seob ja millele ta anduma on sunnitud. Kuidas mahutada tema olemasollu võ malus selle ülesande tõsiseks ettevalmistamiseks, mis on ülem kui kõik teised ja mis isamaa hääks isegi tehtud ohvreid nõuab? Seda küsimust peavad lahendama õpetamise meetodid.

Siin pörkame meie kõige päält kokku lõksuga, millist reservi ohvitserid hästi tunnevad, olles ise selle pääle tähelepanu juhtinud, olles ise seda avalikkuse ette toonud.

On räägitud, et kas ei seisa kõige parem meetod selles, kui iga ühte jäetakse tema rahuaegse eriala juure, pannes temale ette seda laiendada ja seda nõnda korraldada, et ta rahuldada võiks ka neid tarvidusi, mis sõda temale üles seab. Sõda sundis seda meetodi tarvitusele võtma metallurgia ja keemia tööstuse suhtes, aga ka paljudes teistes tööstuse harudes paistab see samuti olevat ja nõnda jõuaksime viimaks välja konstateerimiseni, et mitmesugused erialad oma korda teatud tarviduste rahuldamisest nõuda võivad, mis mitte vähem tähtsad pole, nõnda et lõppude lõpuks sõja seisukorrast arusaamine tekiks, et see muud pole kui ainult rahu seisukorra pinevile tõmbamine (exacerbation): sõda ja rahu erineksid üksikuteks ainult astme (degré), mitte aga loomu poolest.

Kuid meie teme, et sõda on koguni midagi teist, et ta rahvalt nõuab, kahtlemata, äärmist pingutust kõikidel aladel. et aga neil aladel pole mitte ühesugune väärtus ja veel enam, et seda väärtust täpselt ära määrab see lisa jõud, millist kõrvalised alad annavad kõige tähtsamale, kõige suuremale alale — rahvuslikele sõjaväele, milles lahinguväljal maa elulist jõudu näidatakse. Sellest järgneb, et erialasid üldiselt mitte lainendada ei tule, vaid nad isegi kõomale tõmmatud peavad saama nende tarvidusteni, millised rahuldada võivad vanaduse tõttu sõjaväelistest kohustustest vabastatud professionaalid.

Sõjalises mõttes otsekohele kasulikkudel aladel peab eriteadlasi kõhklemata ärakasutama, kuid selle juures on tarvis kindlasti arvestada nende vanadusega, s.t. võttes rivist ära kõige päält vanemaid. Need ongi seaduste abil hoolsalt äratähendatud ja nende tarvis on loodud omaette liik: erilised rivitud, kellele auastmed maksvad on vaid nende erialal, nõnda et ühel teatud momendil näha võib, kuidas keegi eriline rivitu omad tehases kantud neli paela (galassi) mahia jätab ja ühe lihtsa kullase paelaga oma sektiooni ette otsa astub. Ja reservi ohvitseride auks võib ütelda, et nende hulgas palju on sarnased, kes juba siis, kui nad ette näevad, et nad sõjatööstuse pääle määratud võivad saada, kindlustust nõuavad, et neile võimalus saaks antud rivisse tagasi pöörduda, niipea kui nende erialal töö käima on pandud, ehk kus aastate poolest vanemad nende asemele võivad astuda.

Kui tööstus uuemaaja lahingu pääle tõesti ülisuurt mõju avaldab, siis sellepärast, et tema abil sõdija tugevamini relvastatud saab, kuid ikkagi esineb see sõdija alati pääosas, nii oma mõjuvuse kui ka oma moraalse suuruse poolest. Sellepärast on ka kõik meie õpetamise meetodid sihitud kõige päält selle sõdija välja kujundamisele.

Ühede õppemetoodide abil antakse ohvitseridele tarvilikke tehnilisi teadmisi; selleks on teatud kursused millistele nad kokku kutsutakse, teatud kirjandus ja, iseäranis, täienduskoolid, milliste juure meie veel ta-

gasi tuleme. Teised õppemetoodid on määratud selleks, et ohvitseri praktika abil tema sõjaväelisel erialal väljakujundada; seda praktikat antakse eestkäit õppeperioodidel.

Paistab, nagu polekski vaja rõhutada õppeperioodide tähtsust, kuid kõige päält on siiski tarvis, et nende teostamine saaks tõsiasjaks, et selle sõna juures meele ei tuleks legendaarne Rolandi mära, kellel kõik head omadused olivad, ühe ainsa väikese vea kõrval: ta oli surnud. Tõesti, õppeperioodidega pole pärast sõda uuesti algust tehtud. Keegi ei saa selle vastu vaidlema tulla, et neile ohvitseridele, kes läbi olivad teinud enam

kui neljaastase raske õppeperioodi, tarvis oli hinge tagasitõmbamiseks võimalust anda; aga üle kuue aasta on sellest juba möödas kui rahu tagasi tuli, tarvis on tutvuneda päälle sõda sündinud muudatustega, ja mis peaasi, tarvis on kiirelt asuda noorte õpetamisele. Loodan kindlasti, et Parlament vastaval ajal temalt nõutavaid tarvilikke krediidide andma saab, et juba käesoleval aastal võimalik oleks reservistide üldise ehk osalise kokkukutsumisega algust teha; on ju lühikesee teenistuse ajaga sõjaväes reservistide õpetamine juhtiva tähtsusega küsimus.

(Järgneb).

Ühiskaitse lahinggaaside vastu.

Kõigile on vist teada, et mürgised gaasid või nõnda nimetatud lahinggaasid nüüdisaja sõjas harilikuks päätulngimise vahendiks on, mille tõttu kaitseabinõude leidmine nende gaaside vastu on üheks tähtsamaks päevaküsimuseks gaasikaitse alal. Kaitset lahinggaaside vastu võib isiklikkude ja ühiskaitse abinõude varal teostada. Isiklikkudest kaitseabinõudest on juba selles lehes varemalt kirjutatud, sellepärast tahaksin ainult mõne sõna ühiskaitse kohta öelda.

Nii kui juba teada, tarvitakse isiklikke kaitseabinõusid iga inimese kohta eraldi, kuna aga ühiskaitse juures on ette nähtud suuremat või vähemat sõjaväe üksust lahinggaaside eest kaitsta või vähemalt hoida. Ühiskaitse soetamine väerindadel lahinggaaside vastu, nii et nad üksikut võitlejat ei tülitata, on üks raskematest ülesannetest. Seda teostada pole siamaani võimalik olnud, küll võib aga kõik suguste gaasikaitse abinõude varal ühiskaitset piiratud kohtade jaoks leida.

Ühiskaitse teostamiseks on esimeses järjekorras olemas — gaasikaitse varjendid. Neid tarvitati ilmasõjas pääasjalikult sanitaarilisteks otstarbeteks — gaasihaigete ravitsemiseks. Ruumid, mis varjenditeks lahinggaaside vastu peavad olema, tulevad kõigepeält võimalikult õhukindlalt ehitada. Kõik avused ja praod tulevad hästi kinni toppida. Avused, mis meeskonna sisse- ja väljakäimiseks jätta tulevad, varustatakse kahekordsete ustega, missuguseid millalgi ühel ja samal ajal avada ei tohi. Varjendite uste kaitseks oli olemas „varjendite eesriided“. Nad tõmmatakse puust raami päälle, missugune tihedalt avaukt sulub. Need eesriided on puuvillast valmistatud ning seguga imprägneeritud, mis järgmisel koostatud:

auruga puhastatud tsilindriõli 85%
linaseemneõli 15%

või jälle:

kõrge keemispunktiga parafiinõli 85%
keedetud linaseemne värnits 15%

Need segud võetakse niisugusel arvul, et riie, mis temaga läbi imbutatud — 300% raskemaks läheb. Niisugused eesriided kaitsevad klooripikriini eest umbes 8 tunni ja iperiidi eest 4—6 tunni jooksul.

Kui üks varjend pikemat aega tarvitusel, eriti sääli, kus palju inimesi koos, siis on tarvilik õhu uuendamiseks eriaabinõud tarvitusele võtta. Õhu värskendamiseks hapniku või ventilatsiooni läbi, kusjuures sissetulev õhk mürggaasidest puhastatud peab saama. Prantslastel olid selleks ilmasõjas filterkastid „Leclercq“. Need filterkastid on ühtlasi ka ventilaatoritega varustatud ja nad paigutatakse õhukindlalt varjendi seina sisse.

Gaasikaitse varjendid tarvitakse enamjagu gaasirünnakute puhul gaasilaine näol. Nad ei ole soovitud pommitamise puhul kahuritest, pommide sissetungimise võimaluse tõttu. Kuna lahinggaasid ras-

kemad kui õhk, siis valitakse varjendi ruumid võimalikult kõrgematele kohtadele ning kordadele. Soovitav on, et ruumide avused, missuguseid võimalikult vähe peaks olema, vaenlasele vastupidises suunas oleksid asetatud.

Gaasikaitse abinõude hulka ühiskaitse alal ilmasõjas kuulusid ka kõikisugu süsteemilised häireaparaadid. Gaasisõja algul oldi kõigepeält mures, kuidas ennast gaasilainete ootamata tuleku eest kaitsta. Nende häireaparaatide ülesandeks oli gaasilainete eel tulevad kloori osakesed õhus keemiliste reaktsioonide abil (udu sünnitamine ammoniakiga) kohe kindlaks teha. Häid tagajärgi selles saavutasid ainult venelased, kellel korda läks kõige vähemad kloori osakesed õhus füüsikalisel teel kohe kindlaks teha. Selle „gaasi tähelepanemise aparadi“ ülesleidja oli üks Kiievi insener. Aparaat asetati enamjagu okstraadi tõkkesse, esimese kaeviku ees, veega täidetud tünni taha. Üks gaasi valvepost valvas alati aparati. Kõige vähemate kloori jälgede juures õhus liikus aparadi näitaja kella osuti liikumisele vastupidises suunas. Ei ole täielikult kindlaks tehtud aparadi töötamisviisi, kas ta atmosfäärilise rõhumise muutmise või mõne keemilise reaktsiooni pääl põhjenes.

Häiresignaaliid gaasirünnakute puhul said ilmasõjas kõikide sõdivate riikide poolt tarvitatud, kusjuures suurt rõhku just „gaasihäire“ eraldamise päle teistest häiresignaaliidest pandi. Eriti prantslastel oli häiresignaaliid andmine gaasilainete või gaasipildujatega kallaletungimise puhul hästi organiseeritud, näiteks: kui seisukord ühel väerinna osal positsiooni- lise iseloomu omandas ja selle tõttu gaasipildujatega (proshektoritega) ehk lainetega kallaletungimine võimalikuks sai, määras armee juhatus kaks gaaside vastu „valveoleku maariba“, missugused eraldi ära märgiti näituseks — „M.1“ ja „M.2“.

Maariba M.1 oli piirkond, kus gaasirünnakud gaasipildujatega ennast tunda võivad anda. Ta ulatas kuni 5 kilomeetrit vaenlase eelmiste kaevikute liinist arvates. Maariba M.2 oli piirkond, mis M.1 riba taga asus ning kuni 20-ne kilomeetrit seljataha ulatas, s. o. kuni maastiku piirini, kus gaasilaine juba oma mõju kaotas. Häiresignaaliid organisatsioon neis maaribades oli järgmiselt organiseeritud: valveteenistus maaribas M.1 tegutseb ööd kui päevad. Väerinna esimesel joonel on olemas valvepostid, mis selle liini valvamiseks sisse säetud. Neid poste tuleb tarvilisel korral kõvendada täiendavate postidega, nii et üks valvepost teiselt akustilisi signaale vastu võtta saaks. Iga rüisugune valvepost, — üks iga 200 meetri väerinna pikkuse päälle, on varustatud kerge märguandjaga (auto siren, viled j. n. e.), mida ta tarvilisel korral käsitab.

Umbes 300 meetrit esimese liini valvepostide taga, üks iga 700—800 meetri väerinna pikkuse päälle, on

asetatud signaalide vahepostid, kes juba tugevate märguandjatega varustatud on (strombos, signaalsarved.) Nende vahepostide teine joon asub umbes 800 meetrit eelmise taga. Signaalide vahepostid asetatakse võimalikult juhatuse asukohtade, abiandmise punktide ja tähtsamate varjendite ligidusse.

Iga valvepost peab nende valvepostide signaale tähele panema, kellega ta vahetult ümbritsetud on. Viimase vahepostide liini taga sünnib hoiatuse edasiandmine ühest koonduskohast teise (seisakkorterid, varjendid j. n. e.), telefoni, jalgrataste või mootor-ratate ja kirikukellade abil. Et vahet teha, kas on tegemist rünnakutega gaasipildujate või laine näol, tuleb signaalide andmises kokku leppida. Gaasipildujate rünnaku puhul on näituseks M.1 maariibas valvepostide ja vahepostide signaalid lühikesed ja korvad, kuna nad aga gaasilaine puhul pikad on.

Kõikide nende häiresignaali abinõude tarvitamine muudeks otstarveteks on M.1 piirkonnas kõvasti keelatud, niisama ka kirikukellade tarvitamine piirkonnas M.2, sest et nende tarvitamine ainult hoiatuseks gaaside eest on lubatud.

Signaale antakse seni, kuni raabruses seisvate postide signaalid kuuldavaks saavad, mis tõendab, et hädahtüid edasi antud. M.1 piirkonnas peavad luurajad ja valvajad, niisama ka signaalide vahepostid signaale hästi tundma. Pääle selle kannavad nad gaasimaske alati ootamise asendis. Kui mõni tundemärk gaasi rünnakut oletada laseb, suurentatakse valvajate arvu kahekordseks ja kõik kannavad maske kaitse asendis.

Mitte vähema tähtsusega ühiskaitse alal oli atmosfääriliste tingimiste uurimine ja kindlakstegemine; oleksid ju gaasilainete rünnakud kõigepäält atmosfäärilistest tingimustest. Need tingimused teatakse kindlaks meteoroloogiliste aparatuuride abil. Ilmasõjas varustatakse meteoroloogia teeristus mitte ainult gaasiteenistust tarvilikkude andmetega, vaid ta mängis ka tähtsat osa lennuväes ja kahurväes.

Väerinna meteoroloogia teenistuse organisatsioon oli enamjagu kõikidel sõdivatel riikidel ühesugune. Ta allus gaasiteenistusele ja oli järgmiselt jaotud:

I. Väerinna valvepostid.

II. Peavalvepostid.

III. Välja-meteoroloogia jaamad.

Väerinna valvepostid olid esimese ja teise kaevikute liini vahel ära jaotatud, nii et iga 100 kilomeetri pikkuse väerinna pääle 12 kahemehelise valvepostid oli. Nad olid varustatud aparatuuridega, mis neile võimaldasid mõõta tuule suuna ja kiirust 2-he meetri kõrguselt maapinnast.

Niisugused mõõtmised võeti iga 2 tunni tagant ette ning said selleks määratud raamatusse sisse kantud. Üks kord päevas teatasid nad oma mõõtmise tagajärgedest vastavale peavalvepostile.

Peavalvepostid oli iga 100 kilomeetri pikkuse väerinna pääl—4 kuni 3 meest. Nad asetsid väerinna seljataga võimalikult lagedal maa-alal. Nende ülesanne

oli tuule suuna, tema kiirust ja relatiivset niiskust 9—10 korda päevas kindlaks määrata. Oma kogutud ning väerinna valvepostide käest saadud andmed, said üks kord päevas välja-meteoroloogiaamale edasi antud. Need viimased asutused, iga armee kohta üks, said ohvitseride-eriteadlaste poolt juhitud. Välja-meteoroloogiaamale omapoollt ette võetud uurimiste põhjal ja peavalve ring väerinna valvepostidelt saadud igapäevaste andmete põhjal kuulutas ta armee juhatusel ilmade seisut päev 24 tundi ette.

Väga tähtis ühiskaitse alal on ka maastiku, ruumide ja asjade desinfitseerimine, eriti veel, kui mürgitamine iperiidi läbi sündis. Mürgitatud maariibade, vete, maa-alade, varjendite ja teiste ruumide kohta antakse juhatusel sellest kohe teada ja tehakse kõigile teatavaks, kus kardetavad kohad. Teatavakstegemine peab sündima silmapaistvalt ja selgelt, nii et ta päeval kui öösel kohe silma paistaks, iseäraliste märkide ehk päälkirjade näol. Näituseks tuleb ruum, kuhu iperiidi pomm sisse langenud, kohe tühendada ja sinna kuulutus üles panna: „Gaasipomm — sisseminek keelatud — surma hädahoht“. Sinna uuesti asuda võib ainult pääle 15 päeva, pärast ruumide ja nende sisu põhjalikku desinfitseerimist. Kõige parem desinfitseerimise aine iperiidi kahjutuks tegemiseks on kloor-lubi, missugune aine ilmasõjas ka rohkem tarvitust leidis.

Õlgi, heinu j. n. e., mis vedela iperiidiga mürgitatud, pole võimalik desinfitseerida ja nende puudutamisel ehk põletamisel on mürgitamist kartma, sellepärast peavad küünid ühes sisuga keelatuks jääma ning saavad aiaga ümbritsetud, et ligipääsu takistada.

Varjendite ja kaevikute desinfitseerimiseks lahing-gaasidest, millel hapete iseloom, said tarvitatud nõndanimetatud „pulverisaatorid“, missugused neutraliseerivad vedelikke laiali laotasid.

Vee ja toiduainete tarvitamisega, mis lahing-gaasidest aramürgitatud võivad olla, tuleb väga ettevaatlik olla. On juhtumisi olnud, et niisugune mürgitatud vesi veel mitme nädala pärast oma mõju avaldas ja haigeksjäämist välja kutsus. Pikema keetmise järele vabas õhus, vähemalt üks veerand tundi, on võimalik vett, mis fosgeentaoliseid mürkaineid ehk iperiiti sisaldab, kahjutaks teha, kuna aga vesi, mis arseenühendusi sisaldab, vaatamata nende täielise lagunemise järele, tervisele kahjulik on, sest et ta arseeni sisaldab.

Toiduained, mis vedelate ehk udutaoliste mürkainetega kokku puutunud, on tarvitamiseks täitsa kõlbmatud ja neid tuleb ära hävitada.

Ehk küll ühiskaitse abinõud käesoleval ajal veel nii täielikud ei ole, siiski saab see kaitseharu suurt osa ka tulevikus mängima, andes üksikute väeosade gruppidele ja pääasjalikult sanitaarpunktidele varju lahing-gaaside eest ning hoiatades häiresignaali abil väeosasid gaasi tuleku puhul, et võimalust anda endid kaitse asendisse seada ning rahulikult gaaside tulekut oodata.

A. Matson,
dipl. ins.

Eesti Vabadussõda 1918—1920.

J. Soots on kirjutanud koguteose „Eesti“ jaoks tööd Eesti Vabadussõja üle. Tööd täiendavad ja selgitavad 22 kolmevärvilist skeemi. Eesti Kirjanduse Seltsi toimetuse nr. 20 on see töö ilmunud almanaki kaustas 40 leheküljelise raamatuna. Sisut: Eellugu; Eesti sõjaväe aremikskäik kuni Vabadussõja alguseni. Sõja algus ja Nõukogude Vene vägede sissetungimine Eestisse kuni 5. jaan. 1919 a. Eesti vabastamine puna-

väest 6. jaan. kuni 16. veebr. 1919 a. Vene punaväe vastupäätungimised Eesti uuesti vallutamiseks 1919 a. 16. veebr. kuni 24. maini. Operatsioonid kaitseväe üleviimiseks Vene territooriumile. Põhja-Latvia vabastamine operatsioonid. Loobumine koostööst Vene Loode-armeega. Operatsioonid ühenduses Vene - Loode-armee viimse Petrogradi operatsiooniga. Narva kaitse operatsioon. Sõja lõpuresultaadid.

Selle raamatu ilmumine on sündmus Vabadussõja ajaloo uurimuste alal; see on esimene Vabadussõja pikem teaduslik käsitlemine.

Nende ridade ülesanne on juhtida „Sõduri“ lugejate tähelepanu selle peale, et on juba ilmunud raamat, mida on kohustatud mitte ainult lugema, vaid õppima iga sõjaväelane, iga kodanik. Raamat on kokkuvõtlik; or välditud teadlikult laiutamist kui vormis nii mõttes. See kokkuvõtlik kirjutus on siiski puudutanud paljuid ja tähtsaid üksikasju ning andnud vastuse Vabadussõjasse puutuvate küsimuste peale osades, mis peaks leiduma igas moodsas ajaloos.

Möödaminevalt, kuid julge kriipsuga on nagu enesest joonestunud Vabadussõja Ülemjuhataja kuju. Autor käsitleb fakte objektiivselt. See väikene 40 leheküljelise kirjutus osutub ühtlasi läbimõeldud kavana tulevase üksikasjalise Eesti Vabadussõja ajaloo jaoks. Ühtlasi viib tema iga lehekülg meid meie rahva suurpäivile; kirjutuse eepiline toon aitab selleks kaasa.

Raamatus avaldatud seisukohad ühes või teises küsimuses võivad täiesti õiged olla, kuid on veel teisi seisukohti; näiteks ei saa päri olla seisukohaga: „laiem rahvahulk ei uskunud iseseisvuse võimalusse ja kartis äpardumist“. Eesti rahva hinge sügavuses on alati peitunud usk oma iseseisvusse, mida tõendavad vabadussõjate 1343—1345 ja hilisemad vastuhakkamised. 1917 ja 1918 a. ei võimaldanud rahvale objektiivselt seletada, et on tulnud õige moment saada iseseisvaks. Rahva usk iseseisvusse ei olnud „äratatud“. Leheküljel 22: „Siiski võimaldas Vene Loo-de-armee Petrogradi operatsioon Eesti vägede ülemjuhatajale omi vägesid Viru rindelt (minu arvendus E. A.) lõunarindele koondada, et Põhja-Latvia vabastamise operatsioone edukalt läbi viia“. Minu arvates koondati selleks jõude kagu rindelt. Loo-de-armee peale poliitiliste ja aineliste raskuste ei ole üldiselt Eesti midagi andnud, mida tõendab ka kaudselt mitmes kohas lugupeetud autor (lehek. 30).

Lehekülj 33: — „selle järele ei jäänud meie vägedel muud üle kui endistele positsioonidele taganeda, sest ka 5. nov. alatud 2. diviisi operatsioon, mis aeglaselt arenes, sattus vaenlase suurendatud jõu vastu ja likvideeriti 7. nov. endistele positsioonidele taganemise-ga“. Sunnitud taganemist ei olnud. Peale vaenlase seisukohtade hävitamist, tõmmati meie väed rinde juhi korraldusel oma endistesse välikindlustesse tagasi ilma vaenlase surveta.

Redaktsiooniliselt ei oleks nõus üksikute kohtadega, näiteks lehek. 26: „Landeswehrile ruttas appi raudne diviis ja asus väerinnale Lemsalu suunas“. See ei määra asukohta, sest Lemsalu poole võib suunduda igast ilmakaarest.

Lehekülj 15: „Eesti väed olid tegevuses, et lõunarindel sõda Lätimaale üle viia, kuid pääletungi korral tuli neil aktiivsele kaitsele üle minna“. Selle lause ebatäpne ehitus teeb mõtte segaseks — kelle pääletungi korral.

Skeemides leidub väikesi puudusi; neis leiduvad nimed ei ole kokkukõlastatud tekstiga (kui tekstis leidub nimetus õige), näiteks: „Dubrovka“ asemel on skeemil „Dubovka“, „Pangevitsa“ puudub üldse skeemil, kui ta ei taha olla „Panikovitši“, „Panikovitisa“, millised skeemil leiduvad.

Eriti vigane on skeem nr. 7: „Verska“ (milline nimetus on tunnustatud Eesti kirjanduses ja Eesti kaartidel) asemel on „Verhoustinskoi“ (Vene vananenud 3 verstialisel leidub see nimetus). Õige nime — „Nedsaja“ või (Eesti kaartide järele) „S. Netsaevo“, „V. Nedsaja“ asemel on skeemil „Mitschajeva“. Siis „Lebedova“ pro „Lebedõ“.

Noorem-allohvitsner
Elmar Õunapuu †.

Piirivalve Kunda raiooni Vergi kordoni ülem, kes Saksa laevakapteni poolt teenistuskohuste täitmisel raskesti haavata sai ja haavadesse 25. augustil s. a. Tallinna sõjaväe haigemajas suri.

Noorem allohvitsner Elmar Õunapuu on sündinud 24. jaanuaril 1904 a., pärit Viru maak. Püssi vallast. Sõjaväe teenistusse võetud 1. märtsil 1923 a. ning määratud allohvitsneride õpepataljoni. Allohvitsneride kursuste lõpetamise puhul ülerdati noorem-allohvitsneriks. Peale selle määrati teenistusse Meriväe Ekipashi ning hiljem miiniristleja „Vambola“ peale, kust vabastati sundusliku sõjaväe teenistuse ära teerimise puhul 1. detsembril 1924 a.

Piirivalve teenistusse astus 1. veebruaril 1925 a. ja määrati Kunda raiooni valvuri kohale. 1. juulil 1925 a. määrati sama raiooni Vergi kordoni ülemaks.

Elmar Õunapuu surmaga kaotas Piirivalve Tallinna jaoskond jälle ühe oma parematest ja usaldusväärilistest valvuritest. Lühikese teenistuse aja järele Piirivalves suutis ta oma ülemuse kui ka kaasteenijate lugupidamise võita ja määrati mõne kuu eest juba kordoni ülemaks.

Ka teistel skeemidel leidub vigu nimetustes ja kokkuseades. Koguteos „Eesti“ kui permanentne töö peaks täpsemalt redigeeritud olema.

Olukorra märkimisel on eriti eksitav kui mõne suurema orienteeriva asula nimetus valesti on kirjutatud, näiteks „Pangevitsa“ pro „Panikovitisa“ või „Panikovitši“; „Žahintso“ pro „Šahintsi“ (Eesti 1/300.000 kaart) ehk Vene käändamisel „Šahvitsõ“ j. t. Raamatus leiduvad vead, kuivõrd nad kujuneksid vastuvaidlematuiks, tuleks parandada, sest raamatu väärtuslikum sisu ja toimetuse autoriteet nõuab täpsemat redaktsiooni. E. A.

Mälestusi vabadussõjast.

Kolmas katke.

Skoudid jõudsid 15. oktoobril aurik „Baltooniaga“ Kalischi sadamasse, kus neid kolonel Parts vastu võttis. Kolonel tervtas sõdureid ning tutvustas neid lühidalt eelseisva tegevuskavaga, erilisi lootusi pannes kapten Freibergi päale, et see kogu oma jõu ja võimised rakendaks pataljoni meeoleolu ja teguvõime tõstmiseks, sest pataljoni üleml kolonel Pinka viibis ise sellal haavatuna haigemajas.

Sõdurid asusid kohe vastase poolt ära lõhutud ja purustatud Kalischi sadamsilda parandama. Innuga haarati tööst kinri, — kanti sadama ümbrusest tarbetumalt vedelevaid planke, lähemast metsast murdunud ja laengutest purustatud puid, palke, kive, mulda ja muud. Ning sama päeva õhtuks oli sadamsild juba enam-vähem korras.

Ilma et sõduritele lühematki puhkust oleks antud, asuti viivitamata järgmise töö juure; see oli Kalischi sadama ligilad metsas asuvate toidu ja laskemoona ladude-koobaste kordaseadmise. Nood koopad kujutasid endist hiigla suuri ja ruumikaid maa alla ehitatud keldreid, kaetud päält kivide, mulla, palkide ja raudtalade segust küngastega. Nendes võis hädaohtu kartmata hoida ja varjata laskemoona, sest isegi Krasnaja Gorka kindluse 12 tollilised laengud ei suutnud koobaste lagesid läbi murda. Kalischi sadamast välja taganedes oli vastane koopaid küll hävitada tahtnud, kuid aja puudusel sai ta toime vaid koobaste väikese vigastamisega.

Töö sundis sõdureid unustama vältava ja väsitava merisõidu; töö hargnes, omandas kindlama kuju ja lõppes hilja õösel täieliku kordaminekuga ja kõikide vaimustusega. Siis alistusid sõdurid raskele unele, et alateadvuses vastu võtta uus saabuv päev uute ufsannetega, — võib olla veriste ja hädaohtlikkudega...

Järgmisel päeval liikusid skoudid edasi Lipovo-Kandi külade suunas, missugused külad juba varem olid partisaanide poolt vastasest puhastatud. Nüüd kujundati ka üldine vaheldamatu rinne Soomelahe kaldalt kuni Tentelevo küalani, ning jagati see väeosade vahel järgmiselt ära: lahe veerest Kandi külast alates kuni Schepelevo küalani asetused skoudid; edasi Schepelevo kaudu Uue- ja Vana-Kalischi, Lendovstschina ja Mordovstschina külasid kuni Tentelevo küalani võtsid rinde oma alla Kuperjanovi partisaanide pataljoni esimese grupi kaks kompaniid ja soomusrong nr. 3 meeskond; Tentelevo külast edasi hargnesid läbipääsematud sood ja rabad paremale kuni Ustj-Ruditsja küalani umbes 40 kilomeetri ulatusel. Ustj-Ruditsja küla päale suundusid Kuperjanovi partisaanide pataljoni esimene grupp kahe kompanii ja kerge patarei koosseisus ning Ingeri pataljon. Sellega lõppes Krasnaja Gorka kindlust piiravate Eesti vägede rinne, ning siirdus paremal tiival Põhja-Lääne armee rindele, kellel muidugi mitmeti erinevad ülesanded ja sihid olid.

Tentelevo ja Ustj-Ruditsja vahel olevates soodes ja rabades hoiti harva ja vaid tarbekorral valvetõkkeid väljas. Kalischi klaasivabrikus asusid Kuperjanovi partisaanide pataljoni staap ja ambulants, ning seisid reservis üks kompanii partisaane, ratsa- ja jalmaakuuljate meeskonnad ja Kuperjanovi partisaanide raske patarei.

Kogu rinne varustati Kalischi sadama kaudu. Esialgselt oli Kalischi sadama vallutamise ja selle kordasäädamisega suured hõved saavutatud. Kuigi sadam iseenesest Krasnaja Gorka kindluse tule-ultuse piirkonnas asus, oli ta ometi suuresti kasulikum, kui Peipia miinisadam, mis umbes kakskümmendviis kilomeetrit meie vägede seisukohtadest kaugel selja-

taga oli. Teed Peipia miinisadama ja Kalischi rinde vahel olid halvad; neid rikkus veelgi meie väeosade, vooide ja patareide edasilükkumine ja vedu ning kõike seda täiendasid vihmased sügisilmad, muutes teed veeloikudeks ja nõgudeks. Hobustest ja veoabinõudest oli terav puudus. Väeosade hobused suutsid hädavaevalt eelrinde ja lähema seljataguse nõudeid täita. Küüdimehed-ingerlased olid täieliselt saamatud, ehkki seda mitte sihilikult või tahtlikult. Nende hobused olid äranälgind, peaaegu töövõimetud; veoriistad, millised punastest neile veel järele olid jäetud, kõlbasisid kõigeiks muuks, mitte aga sõjaväe nõuete ja tarviduste rahuldamiseks. Üldiselt, Peipia sadam oma kaugusega eelrindest ja ülalkirjeldatud hobuste ja veoabinõude puudus ning halvad teed ja ilmad sundisid otsima Peipia asemele uut ja soodsamat baasi milleks osutuski Kalischi sadam. Rinde varustamine Peipia sadamast oleks sundind meie sõdureid tihtigi näljaga ja laskemoona puudusega leppima, millist asjaolu aga kõigi abinõudega tarvis oli ära hoida, et väeosade teguvõimet mitte halvata.

Kalischi rinne iseenesest oli kaugelt paremas seisukorras varustamise suhtes kui Kuperjanovi partisaanide pataljoni 2. grupp ja Ingeri pataljon Ustj-Ruditsja rindel. Kalischi sadam, mille kaudu väeosad varustati, oli vaid mõni kilomeeter Kalischi rinde seljataga, kuna 2. grupi tegevuskohani Ustj-Ruditsjani ligi 45 kilomeetrit maad oli. Ning hiljem, kui esialgselt kaasavõetud toidu- ja laskemoon otsa lõppes, osutuski 2. grupp puuduses. Varustamist niikaugemale maa taha oli raske nõuetaval kõrgusel hoida. Ka ümberkaudsete elanikkude käest ei olnud midagi saada, sest nad olid ärataganend punaste poolt täiesti tagetaks tehtud.

Aseadmiral Pitka tegi korralduse Kalischi sadamas niipalju toidu- ja laskemoona maaetoomiseks, kui seda koopad mahutasid, ning saatis siis puksiir-laevad ja praamid Peipia sadamasse tagasi, et neid võimalikult hädaohust eemale hoida. Iga silmapilk võis vastane Kalischi sadamat Krasnaja Gorka patareidest tulistama hakata, mispärast ettevaatuse abinõud üleliigsed ei olnud.

Rindel valitses vaikus. Meie väeosad ei olnud veel üldisele pääletungimisele asunud. Aseadmiral Pitka tahtis enne otsustavale pääletungimisele asumist ka laevastikule avaramaid tegevusvõimalusi hankida, mispärast ta meie ja inglise ühendatud traalerite salga välja saatis Kroonlinna poole teed traalima. See ei annud tagajärgi — traalimist takistas juba mitmendamat päeva kestev torm ning traalerid olid sunnitud tagasi pöörama, ilma et nad tööd alustadagi oleks saanud.

*

17. oktoobril jõudis kapten Freiberg kahe kompani skoutidega Kandikülla. Küla piirasid rõngana tihedad metsad; sidet paremal riival Kuperjanovi partisaanidega veel loodud ei olnud; kohalikud elanikud näisid umbusklikud ja pahaendelised olevat ning hoidsid endid sõduritega kokkupuutumisest kõrvale. Mingisugust kindlapärdelist tegevuskava Kandikülla jõudnud kompaniidele antud ei olnud. Kõik see asetas skoudid ebalevva seisukorda. Nad piirdusid esialgul vaid väikeste luurekäikudega vastase seisukohtade kindlaks tegemiseks.

Järgmine hommik tõi elevust. Juba vara hakkas vastane Krasnaja Gorka kindlusest meie vägede seisukohti kogu Kalischi rindel tulistama, ning peatas tuld

pikemalt Kalischi sadama ja Ustje küla pääl, ehkki viimases sellal meie vägesid üldse ei olnud. Kalischi klaasivabrikust vastas Kuperjanovi partisaanide pataljoni raske patareid. Umbes kella 10 paiku rauges kahurvõitlus. Kalischi sadamsild kannatas vastase tule

all tuntavasti, mispärast viivitamatult selle parandamisele asuti.

Vastase jalgvägi ei avaldanud mingisugust tegevust.

J. J-a.

Ülevaade „Voennõi Vestnikust“ № 15—17, 1925 a.

„Voennõi Vestnik“ — sõjapoliitiline nädalikirj, ilmub Moskvast.

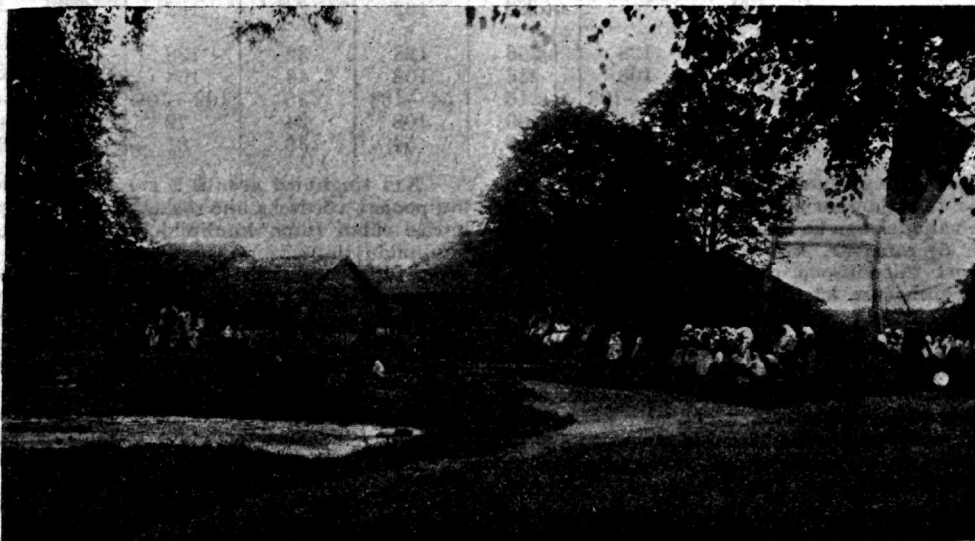
Üleval tähendatud numbris leiame kokkuvõtted sõjaväe õppeasutuste (VUS) ja ratsaväe juhtide konverentside kohta, mis peetud möödunud aprilli kuul.

Et rahuldada tuntavat puudust juba olemasolevate ja asutatavate rahvusliste väeosade juhtivas koosseisus, — on VUS-ide konverentsil (nr. 15/16) kava välja töötada rahvusliste komandeeride ettevalmistamiseks. „Täiesti kirjaoskajate, sõja-tehnisel etteval-

tööd käsitada, kontrolleerida nende oskamisvõimet ja iga üksiku kursandi aja jaotust otstarbekohaselt juhtida.

Loobudes minna laboratooriumite valiku ja kasutamise vabaduse joont mööda ja kindlaks määratud sunduslikkude tööde nimestikku vastuvõttes, kriipsutas kongress alla, et ta uued õpetusmeetodid alale jätab ja endise klassi — loengu süsteemi juure tagasi ei pööra.

Laagriülest Petserimaal suvel 1925.

Sõdurid ja setu noored üheskoos pühapäeval meelelahutusel.

mistatud ja poliitiliselt kasvatatud komanderi-seltskondlase“ väljaõpetamiseks on vaja paljudes rahvuslistes koolides 5—6 õpeaastat, siia hulka arvatud 3—4 aastat üldhariduslikku õppust, füüsiliselt arenemist ja ühiskondlik-poliitilist haridust. Õpetus on ettenähtud pidada rahvuslistes keeltes Vene keele hästi ära õppimise tingimisel.

Edasi otsustas konverents rohkem tähelepanu pöörata kursantide ettevalmistamisele tegevuse juhtimiseks territoriaal väeosade kokkutulekul ja kursantidega koolide komplekteerimise küsimustele püsiva koosseisuga. Viimastega ühes vaadati läbi õpeaja kestvuse pikendamise küsimus sõja-pedagoogilises koolis ja selle komplekteerimine juhtiva koosseisu tuntud isikute poolt.

Mis puutub laboratooriumilise õpetuskava ja komplekset õpeviisi VUS-ides, siis tunnistas kongress võimalikuks edaspidiseid katseid selles suunas ja endistel alustel jätkata 1—2-es koolis. Kõikide teiste kohta kinnitas kongress reglamenteeriva aluse (регламентирующее начало), mis võimaluse annab kursantide

Ratsaväe juhtide nõupidamisest (nr. 17) võttis osa 228 inimest otsustamise õiguslike häälega. Nendest omasid haridust: üldise alghariduse — 79, keskkooli 120 ja kõrgema 29 inimest; sõjaväelise: ilma sõjaväelise hariduseta — 68, keskmise — 108, kõrgema — 52.

Osa võtsid imperialistidest ja kodanlastest sõdadest 174, ainult kodanlastest — 54. Parteide järel: RKP — 117, kandidaate 7, parteita — 104. Sotsiaalse koosseisu järel: intelligentsi — 105, talupoegi — 65, töölisi — 48, kodanlasi (мещанъ) — 10.

Mis puutub puhtametlik-organisatsioonilise küsimusi, siis eelmine nõupidamine 1922 aastal lubas ratsaväe varustada tehniliste abinõudega teatava piirini, mis võimaldatud liikuvuse tingimistega, eitades püsivade (alaliste) tuleosade organiseerimise otstarbekohasust ratsaväe juures. 1925 a. kongress, arvestades alalise ratsaväe pidamise tarvidusega, mis võiks anda hävitavaid lööke ja samal ajal võimas oleks tõise tulla-hingu pidamiseks, piirdudes mitte ainult lihtsa ratsaväe varustusega tehniliste abinõude poolest, leidis otstarbekohase olema ratsaväele orgaaniliselt juure anda

võimsa tuleikuse, mis ratsaväest liikuvuse poolest taha ei jää.

Peatades ratsaväe varustamise kohta käivatel küsimustel, tunnistas nõukogu otstarbekohaseks piigi alale jätta ja kogu ratsaväes kasaka mõõga, pesadega täägi jaoks, tarvitusele võtta. Mõõkadega varustatud eskadronide kohta tunnistas nõukogu tarvilikuks neid varustada käsi- ja püssigranaatidega.

Läbivaadates tulevikusõja tõenäolisi ülesandeid, määras nõukogu neid ratsaväe jaoks järgmiselt: „1) oma vägede mobilisatsiooni varjamine ja vastase mobilisatsiooni hävitamine; 2) ratsaväe tegevus väerindel ja vaenlase seljataga, kui üks ratsaväe tähtsamatest ülesannetest; 3) ratsaväe reidid sügavale vaenlase seljataha operatiivsete ja operatiiv poliitiliste

litsuse tehnilise komitee juures. Piiriäärsetes ratsaväe osades võetakse tarvitusele kassaka sadul Dooni mudeli järele.

Silmaspidades ratsaväe mitte küllaldast koosseisu tunnistas nõukogu võimalikuks alandada teenistusnõudeid ratsahobuste vastu minimaalse kõrguse suhtes: kituduurilistes raioonides — mitte alla 2 aršina 1/21 vershoki, ja steppide raioonides — mitte alla 2 aršina 1/2 vershoki. Samuti esitas nõukogu rea ettepanekuid riigi hobusepidamise ja hobusekasvatuse uuendamiseks, mis täielikult hävines kodu sõja läbi.

Jalgväe organisatsiooni küsimused leiavad käsitlust S. Krasinikovi väga asjalikkus kirjutuses: „Oleviku jalgväe rügemendi organisatsioon Lääne-Euroopa ja Ameerika sõjavägedes“ (nr. 15/16).

Oleviku rügemendi sõjaväeline koosseis.

(sõja ajal).

Rügemendid	L ü l i d e a r v				R e l v a s t u s				Inimesi (ümargune arv)
	Kuulipildurite	Laskurite	Kokku	Kerge kuulipildurite	Raskeid kuulipildurite	Granaadipildurite	Väikese kal. jalgv. kahureid	3" kahureid	
1. Ameerika	162	—	162	162	24	162	6	—	3100
2. Inglise (jalgv. brigaad)	128	128	256	128	32	128	4	—	4100
3. Prantsuse	108	108	216	108	48	108	6	—	2500
4. Poola	54—108	162—108	216	54—108	36	162—108	6	—	2800
5. Rumeenia	108	72	180	108	24	72	6	—	2900
6. Saksa	54	81	135	54	36	81	8	6	2900

ülesannetega; 4) segadusse löödud vastase operatiivne ja taktiline tagaajamine sõjategevuse piirkonnas kui ka lahingu väljadel, aga ka oma vägede tagasi liikumise varjamine; 5) ratsaväe, kui võimsa strateegilise reservi osavõtt täiendusena ehk läbimurdmise korral, kõrgema väejuhatuse käsutuses; 6) ratsaväe tegevus väike sõjas ja 7) ratsaväe luure tegevus“.

Nõukogu tõi esile ratsaväe iseseisvad tegevusalad, vaadeldes luure, kui üleval tähendatud ülesannete täitmise resultati, aga mitte kui ratsaväe erilist ülesannet. Edasi määras ta, et ratsavägi peab oskama leida otsustamist mitte ainult ratsaväe lahingus, vaid ka püssi ja labida abil, tegutsedes jalgsi-rivis. Ratsaväe lahingu normaal kujuks on kombineeritud lahing.

Tunnistades ratsaväelasele tarviliseks kõrget poliitilist ettevalmistust ja arvestades erilise tööga, mis ratsaväelasele iga päev 3—4 tundi kestab hobuse eest hoolitsemiseks, avaldas nõukogu soovi, et ratsavägi komplekteeritaks: a) üldiselt kirjaoskajatega, b) sõjaväe teenistusse astudes küllaldaselt ettevalmistatutega c) poliitiliselt küllaldaselt ettevalmistatutega, d) ratsaväes teenida soovijatega.

Arvestades kassakate tegevusega mõeldud kodanlikes sõjas ja praeguse kassakate maade poliitilise olukorraga, avaldas nõukogu soovi, et kassakate maakondadest sotsiaalselt mittekindlaid elemente ratsaväkke ei võetaks“.

Suvised tegevuskava määras nõukogu järgmiselt kindlaks: a) 1-ne järk — 2 kuud — õppused (занятия) eskadronidega; b) 2-ne järk — 3 nädalat — õppused rügementidega; c) 3-as järk — kahepäevased üldised koondused (сборы) teiste väelikeid; d) 4-as järk — erilised ratsaväelised koondused (kogumised — сборы) 3 nädalat.

Noorema juhtiva koosseisu ettevalmistamiseks sõjaväelikes koolides otsustas nõukogu õpeaega pikendada kuni 8 kuuni, 1. jaanuarist kuni 1. septembrini.

Nõukogu tunnistas praegu tarvitusel olevad sadulad kõlbmataks ja võttis vastu kerge sadula 1925 a. mudeli järele, mis valmistatud sõjaväe varustus va-

Kui tingimusi arvata 2 kerge kuulipildurite tulejõu poolest võrdseks ühe raske kuulipilduriga, aga laskurite rühm (ilma kuulipildurite) võrdseks 1 raske kuulipilduriga, siis on rügemendi tulejõud enne sõja algust tüübi järele ekvivalentne, umbes, 54 raske kuulipilduriga tulele. Määrates sarnaselt praeguse rügemendi tulejõudu, peab tunnistama, et selle tule võimsus enne sõja algusest rügemendist kolm korda suurem on, vaatamata praeguse rügemendi tuntavalt nõrgema inimeste koosseisu arvu peale.

Praeguse aja jalgväe organisatsiooni arutuse resultaadis tuleb S. Krasinikovi järgmistele järeldustele:

1. „Praeguse aja rügemendi organisatsiooni aluseks on kerge-kuulipildurite (ehk automaat), mis peab saama jalgväe alamatesse organisatsioonide jaotusse sisse viidud.

2. Raske kuulipildurite, see võimas jalgväe tulistasabinõu on rügemendi suure lahingkorralduse tagajärjel rügemendi tulirelvade seast välja astunud ja pataljoni tulistus abinõuks saanud, aga kindla sihi omab täiesti tulevikus, saada laskur- rühma tulirelvaks.

Sel juhtumisel on kõikidel jalgväe juhtidel rühma ülemast kuni pataljoni ülemani nende endi käes tule tagavara kuulipildurite näol.

3. Väikese kalibri kahurvägi, niivõrd liikumisevõimeline, et teda kergesti võib käsitsi edasi toimetada, ja küllalt võimas ja tabav, et edukalt võidelda kuulipilduritega, väiksemate vastupaneku pesadega ja vastase soomusmasinataga, on saanud tarvilikumaks pataljoni koosseisu osaks (Prantsuse, Poola, Rumeenia).

4. Massiline tankide ja soomusmasinate tarvitusele võtmine täienduseks pataljoni kahurväele sunnib pataljoni koosseisu võitlusabinõu — tankide vastase, soomusvõitluse — suurekalibrilise kuulipildurite sissevõtma.

Lennuasjanduse arenemine sunnib pataljoni koosseisu hulga erilisi zenit kuulipildurite, mitte vähem kui 4—3 pataljoni peale, sisse võtma.

6. Pataljon, olles varem ainult vahepealseks juhtimisinstantsiks, taktiliseks ühenduseks, on praegusel ajal täiesti iseseisvaks taktiliseks jalgväe üksuseks

saanud; sisaldades kõik jalgväe relvade liigid ja omab sihi, muutuda jalgväe kõrgemaks administratiiv-majanduslikeks ja taktiliseks üksuseks. See peab tegelikult läbi viidud saama esimeses järjekorras sõjavägedes, mis määratud tegutsemiseks laialdastel väerindel, s. o. SSR-is, asumaade sõjavägedes jne.

7. „Rügemendi kahurväe“ asetamine rügemendi koosseisu, mis võimsam, kui „pataljoni“, kergem ja liikumisvõimelisem, kui diviisi kahurvägi, seisab päevakorras.

8. Praegusel ajal ei ole jalgväe rügement enam ainult mitme pataljoni ühendus, vaid omab sihi mahutada oma koosseisu kergema kahurväe, nagu ennem endasse ratsaväe osa (ratasluurajad) ja tehnilised väeosad (side komandod, sapöörid, keemia kom. jne.) mahutas. Nii viisi püüab rügement kõrgemast jalgväe taktilisest ja administratiiv üksusest kujuneda esimeseks (kõige väiksemaks) sõjaväeliseks ühenduseks, ja mis esimeses järjekorras tõestub laialdastel väeliinidel tegutsemiseks määratud sõjavägedes.

9. Soomusosade (tankide, soomusautode) masinilisel arenemisel on võimalus jalgväe rügemendi koosseisu ja soomusväeosade sisse võtmine 1—2 kompani (tankid) näol. See tõestub esimesena nendes sõjavägedes, mis ettenähtud tegutsema hästi arenenud raudtee ja maanteed võrguga esinevatel maadel.

N. Sorokir kaebab kirjutuses „Küsimusele kahurväe tehnilisel alal tegutsejate koosseisust“ (nr. 15/16) kahurväe tehnikute täielise puudumise üle sõjaväes. Seitsme viimase aasta jooksul (1918—1925) or kahurväe tehnika kool, vastuvõttes igapäev enam kui 100 kursuslast, annud sõjaväele ainult 86 kahurväe eriteadlast-technikut, kes kooli normaal kursuse lõpetanud, selle juures ei ole kahe viimase aasta jooksul kooli peaklassidest lõpetajaid üldse olnudki. Kahurväe meistrite lühikese ajalised kursused, avatud kahurväe tehnika kooli juures, *osmääriga, anda kahurväe tehnikuid lukusepp-meistritena*, suutsivad suure vaevaga 1922—23 ja 1923—24 õpeaasta jooksul välja lasta ainult 54 kahurväe meistrit, samal ajal kui nende kursuste staatidega ettenähtud igaaastane väljalaske 250 inimest.

A. Verdovski, näidates kirjutuses „Teemid sõjateadusliste ühingute tööde jaoks“ — suure tähtsuse päle, mida omandanud gaasid moodunud ilmasõjas, kirjutab: 1) „Kõik väeliigid tarvitavad tuleviku sõjas keemiasõja abinõusid; 2) kõikides lahingkujuades tuleb appi võtta keemilised abinõud päaletungiks ja kaitseks; 3) erilised keemia-osad, mis nii suure eduga tarvitatud Lääne väerinna ilmasõjas, peavad tegutsema kõikidel lahinguväljadel tulevases sõjas.“

Keemia sõja käsitamise kõrval kutsub üles autor sõjateaduslike ühingute tähelepanu hävitavale tegevusele ja kergete minipildujate tähtsusele ja lennuasjandusele, mis SSR-is tänini ei ole hinnatud ja nõrgalt õpitud.

Raamatus 15/16, kirjutuses „Välisõidud“, A. Verchovski annab mõned praktilised juhatused väli-sõjate organisatsioonilise alal ja näitab nende erilise tarviduse ja õpetlikkuse päle käesoleval aastal, silmaspidades uut välja määrustiku ilmumist.

Teistest kirjutustest tõmbavad tähelepanu oma päle kirjutused juhtiva koosseisu liig suure töötamise kohta, kes kahtlemata oma otsekoostest kohustest kõrvale saavad tõmmatud hulgalistest komisjonidest, nõupidamistest ja poliitilistest koosolekutest osavõtmisega.

M. Lukjanenko toob kirjutuses „Mitte töö ära jaotus, vaid ratsionaalne ülekoormatus kõigi 100% päle“ RKI (töolis-talupoegade inspeksioon) uurimiste tagajärjed jalgväe, ratsaväe ja kahurväe osade komandeeride ja politrabotniku kohta Simbirski sõjaringkonnas.

„Keskmise kopolivostav'i tööpäev kestab hommikul kella 7—8 kuni kella 10-ni õhtul; Vaheaega (kella 12—2 ja kella 5—6-ni) ei saa kasutada ei puhkuseks ega hariduslikeks otstarbeks, arvesse võttes käikude peab kuluvat aega (koju), kinnipidamised kantseleis mitmesugustel teenistustel põhjustel; selle kõrval, puhkusetundidel on tihti koosolekud ja istangud. Noorema komandeeeri tööpäev on kella 6-est hommikul kuni süda ööni „Nooremal komsostavil väljaspool teenistust aega ei ole“ — nii räägitakse sõrasõnalt ühes dokumendis.“

RKI andmetel on riviosade komplikatsiooni keskmine tööaeg järgmine:

Järjekorra Nr. Nr.	Ameti nimetus	Töö aeg tundides
1	Rügemendi komandeer (jalgv., ratsav., kahurv.)	8½—10½
2	Rügemendi voenkom.	10½—12½
3	Rügemendi komandeeeri abi majand. alal	9—10
4	Rügemendi staabi ülem (jalgv., ratsav., kahurv.)	10—11
5	Diviisi komandeer (kahurväe diviisi)	9—11
6	Kompanii (roodu) komandeer (eskadroni, patarei)	11—16
7	Jalgv. rüg. rühma komandeer (ja ratsaväe)	11—12½
8	Kahurväe rühma komandeer	13—15½
9	Jaõ ülem (kahuri ülem)	12—14
10	Politruk	8—13
11	Ringkonna kaastöeline	10—11

Sarnane tööga ülekoormamine ja tühiste asjakaste päle jõu kulutamise ei või jääda kõige halvemat mõju avaldamata sõjaväe ettevalmistuse päle. Aga kus on siis Sotsialistlik töolis-talupoegade valitsuse 8 tunniline tööpäev Kui arvesse võtta, et palga kõrgeduste puhul (1. juulist s. a.) rügemendi ülem komandeer saab ainult 108 tservonetsi rubla kuus (see on ainult 54 ennesõjaaegset rubla), siis ei saa kadestada punaseväe juhtivat koosseisu.

E. V.

Sõjaväelised teated välisriikidest.

Läti.

Läti kahurväe inspektor meie kahurväe manöövritest.

Hiljuti ärapeatud kahurväe manöövritest Raasikul võtsid osa ka Läti kahurväe inspektor kindr. E. Kalnin ja kolonel Dannenberg.

Oma sõidu muljetest ja Eesti kahurväe seisukorrad on kindrl Kalnin „Latv. Kareiv.“ kaastöölisele

seletanud muu seas järgmist; Tutvunesime Eesti kahurväega väga laialdaselt ja mitmekülgsest. Manöövreid peeti poligoonil. Katsed olid väga huvitavad ja neist võis näha, et Eesti kahurvägi laskeasjanduses seisab väga heal alusel.

Kahurväe patareide võistlusel väljendus meie liitlase tubli õppus, osavus positsioonide äravõtmisel, kiire

tule avamine ja hea komando. Sama kõrgelt tuleb hinnata Eesti kahurvälaste sõidukunsti.

Tutvunesime ka ranna kahurväega, mis on väga võimas, eeskujulik korras ja alati lahinguvalmis. Selleläbi on Tallinn täiesti kindlustatud merepoolse kallaletungi vastu.

Vaatlesime ka kahurväe ladusid ja tutvunesime arsenaali tugevusega. Viimane töötab intensiivselt, parandades vanu ja valmistades uusi sõjariistu.

Vastuvõtt oli väga lahke ja sõbralik. Sõidust jäid kõige paremad muljed.

Läti uute sõjalaevade nimetused.

Läti valitsus otsustas Prantsusmaal ehitatavatele laevadele anda järgmised nimetused: traalerile nr. 1 „Pulkvedis Kalpak“, nr. 2 — „Wiestur“ (muistne Läti päälük), veealuse paadile nr. 1 „Ronis“ (hülge) ja nr. 2 — „Lihdak“ (haug). A. Tr.

Õhuvägede osavõtt tänavustest manöövritest Inglismaal.

Septembri kuu 22.—25. peetakse Inglismaal sõjaväe manöövreid, mis oma ulatuse kui ka osavõtivate vägede arvu poolest on esimesed suuremad manöövrid peale ilmasõda. Eelmanöövreid on peetud juba alates mai kuust peale vähemate üksustega. Suurteil manöövritel, kuhu ka välisriikide sõjaväelisi esitajaid, muu seas ka meilt, on kutsutud vaatama, on päevakorras ja proovimisel igasugused uuema aja sõjapidamise abinõud ja relvad. Ei puudu ka mürkgaasid ja suitsu katted keemiasõja alalt, helgiviskajad, kuulamisaparadid jne.

Õhuväed, õhukaitse kahurvägi ja teised õhusõja kahurid kujunevad huvitavamaks osaks manöövritest.

Õhuväed võtavad manöövritest osa 9 eskadrilliga (eskadrill 10—12 lennukit). Õhukaitse kahurväge saab olema üks brigaad, peale selle veel teisi õhusõja kahurvägesid. Manöövritest osavõtvaid õhuvägesid kasutakse peaaesjalikult koostöötamiseks sõjaväe vormatsioonidega ja olgugi, et manöövritest osavõtavad õhuväed sisaldavad pommituseskadrillisid ja üksikistelisi eskadrillisid, ei kavatseta nendega õhulahinguid simuleerida. Pommituseskadrillile mõeldakse kasutada pommitusrännakute simuleerimiseks vaenlase seljatagustes organisatsioonides, nagu varustuskolonnide jne. pommitamiseks ehk kaugemaks rekognostseerimiseks ja ülesvõtete tegemiseks, kuid nad ei sega endid vaenlase üksikisteliste hävitajatega. Viimaseid saadakse tarvitama peaaesjalikult maa pinnal asuvate esemete ründamiseks. Samuti ei saa segama üksikistelised hävitajad vägedega koostöötavaid lennukeid.

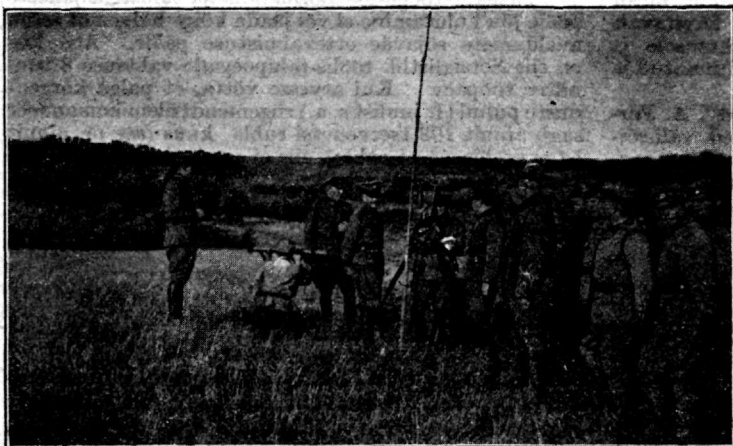
Et märgatavat ebareaalsust õhuvägede tegevuses manöövritel ära hoida, hoiduvad lennukid üksikult lendamast vaenlase lennukite hulgas kaugemal vaenlase maa-ala kohal. Kui mõni lennuki juht märkab, et ta vaenlase kohal suurema arvilise vaenlase lennukite kogu läheduses viibib, pöörduv ta jalamaid oma liini poole. Eelmistel manöövritel on õhuvägede tegevus ebareaalsust tekitanud osalt madalatel kõrgustel lendamise läbi. Nüüdseteks manöövriteks ei ole ka küll minimaalset lennukõrgust kindlaks määratud, vaid lennukõrgus saab olenema ilmastiku mõjudest, nagu atmosfääri läbipaistvusest ja teadete saamise tähtsusest igasugustel teatavatel punktidel. Selles asjas talitavad vahekohtunikud oma äranägemise järele, kes tegevusest kõrvaldama saavad iga lennuki, mille lennu võtted nende arvates võimatud oleks sõjatingimistes. J. A.-n.

Kaitseväe elu.

Laagri elust Petserimaal suvel 1925.

Loomulikkudes ja elujõust kõnelevetes oludes ei tohiks see ju teisiti mõeldav ega kujutletavgi olla, et rahvas ja sõjavägi — see on üks. Kuid eestlane oma kaugemas ja ligemas [minevikus on harjunud

Iseseisvus tõi meile meie oma sõjaväe. Ja rahval avanes võimalus sõjaväge armastada. Juba vabadussõja ajalool on märkida suur hulk selle armastuse avaldusi. Sõjavägi ei olnud enam võõras —

5. jalgväe rügemendi ülem õppustel kaugemõõtja ja käärpikksilмага.

nägema sõjaväge alati võõrana, mingisugusena vaenukuna jõuna, mis küladest läbi minnes on toores ja omavoliiline — murrab, tallab ja võtab lubamata.

oli elav osa rahvast enesest. Sõjaväe ilmudes külade ja talude ligidusse ei tuntud enam sarnast tunnet kui varem, mil sõjaväe liginemine oli hirmsam ja

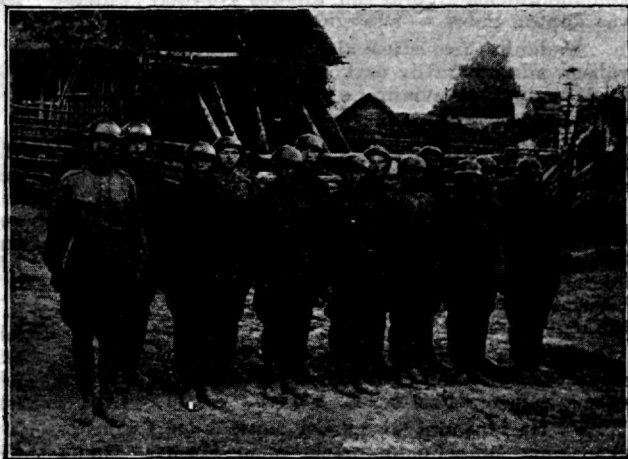
pahaendelisem kui rahepilve kerkimine valmiva viljavälja kohale, vaid see nüüdse ja oma sõjaväe ilmumine tõi magusat uhkus- ja rahvuslikku enesetunnet. Hääd mälestused jäävad rahva hulka, kust läbi läinud mõne väeosa rännak.

nende juures laagris, on lähenenud kõige sõbralikuma vahekorraani. Vabad tunnid veedetakse sõduritega koos, mängitakse, õpitakse üksteiselt laule ja „elatakse rõõmulan“. Sest setud on näinud, et Eesti sõdur on aus tema vastu, õiglane ja häatahtlik, ja

Laagri nali.

Venekeelse sisemäärustiku täpne tõlge kutsus ühes laagris esile lõbusa „oskussõnade“ ühtesattuvuse. Nimelt seletas veltveebel oma noortele: „Sõjaväes nõutakse kindlasti ja eranditult, et iga sõdur täpselt määratud ajal e h a l e m i n e k u k s (вечерняя заря) rivisse peab ilmuma.

Ka juuresoleval pildil näeme noori, kes „ehale minekuks“ — s. o. õhtuseks üleluge-miseks rivistunud.

Pildid tänases „Sõduris“ näitavad selgesti iga-ühele, et ka setud, mahajäänud osa meie rahvast, kes mõne aja eest iga võbra vastu võtsid suure umbusaldusega, nähes vanavara korjajaiski „maakuulajaid“ ja muud kurja, meie sõjaväele, kes suviti

neil on häämeel, et võivad kedagi usaldada, omaks sõbraks pidada.

Nii ongi see õige. Rahvas ja sõjavägi — see olgu üks ja lahutamatu.

Kindralstaabi raamatukogu.

Raamatute nimestik.

207.25	Жамэ. Заметки по тактике минной войны. 56 стр. Петроград, 1916.	220.32	Каплан, М. И. Справочник инженера. XVI 430 стр. 1923.
207.26	Жикулин, Н. А. Наставление для ведения траншейного боя. 33 стр. 1916.	210.2	Капустин. О результатах бомбардировки Верденских укреплений германской тяжелой артиллерией. 28 стр. 1916.
217.83	Заварзин, П. П. Работа тайной полиции. ч I: о розыске. ч II: Воспоминания. 174 стр. Париж, 1924.	212.102	Каратыгин, П. Газовая война. 40 стр. Харьков, 1923.
211.65	Заметки по артиллерии. Перев. с англ. 19 стр. Петрог., 1917.	217.87	Кокошкин, О. Лекции по общему государственному праву. Изд. 3-е. V+306 стр. Рига, 1924.
212.56	Заметки по тактике. 49 стр. Петрог., 1914.	Ф.217.8	Кокошкин, О. Государственное право. Лекции. Тарту, 1923.
212.20	Зигель, П. М. Тактика артиллерии. Лекции. ч. I. 304 стр. Москва, 1919.	210.49	Кориц, I. Г. Инструкция для метания ручных гранат. ч. I, II, III, IV, V, VI, VII. Петроград—Москва, 1916—1917.
220.34	Игель, М. Руководство к паровозостроению. Пер. с нем. 547 стр. 1924.	206.13	Костяев, Ф. В. Военная география. Лекции. 46 стр. Москва, 1921.
203.2	Инструкция по перевозке огне и взрыв-рузов водными путями. 7 стр. Москва, 1920.	Ф.213.25	Котляревский, С. А. Австро-Венгрия в годы мировой войны. 110 стр. Москва, 1922.
212.3	Какурин, Н. С. Военная тайна. 29 стр. Смоленск, 1921.	208.22	Краткое описание главнейших предметов телефонного имущества находящегося на снабжении войск. 92 стр. Петроград, 1916.
213.174	Каменский, М. П. Гибель XX корпуса 8/21 февр. 1915 г. (По архивным материалам штаба 10 армии). 202 стр. карты и сх. 1921.	220.33	Крофт, Террель. Практическая электротехника. 623 стр. Берлин, 1923.
206.3	Канненберг, В. Р. Теория с'емки. (Необходимые Военно-Топогр. св.) Лекции. 32 стр. Москва, 1919.	212.94	Кюльман, Ф. Курс общей тактики по опыту великой войны. Перев. с франц. А. Е. Слесарева. 304 стр. Москва, 1923. ч. I. часть II. 304 стр. Москва, 1923.
210.66	Капкан, Ю. и Гущик, Е. „Максим“. ч. I: материальная часть пулемета. ч. II: материальная часть установки. ч. III: Строй. ч. IV: стрелковое дело. Петроград, 1917.		

Kroonika.

— Prantsuse vabariigi valitsus annetas auleegioni märgid järgmistele Eesti tegelastele: sõjaväe alal — kindral J. Laidoner ja sõjaminister J. Soots — auleegioni komandörideks, kindral Lill, kindral Tõrvard ja mereväe kapten Salza — auleegioni ohvitserideks:

Kodanlise teenistuse alal: välisministri abi Töer, välism. administratiiv osakonna juhataja hr. Markus, Eesti saadik Varssavis hr. Leppik ja Eesti chargé d'affaires Roomas hr. Jürgenson — auleegioni ohvitserideks, välism. poliitilise osakonna juhataja k. t. hr. Oidermann ja välism. juriidilise büroo juhataja hr. Mickvitz — auleegioni kavaleerideks.

— Vabariigi Valitsus nimetas Eesti delegatsiooni Rahvasteliidu täiskogu koosolekule järgmises koosseisus: delegatsiooni esimees, Riigikogu esimees A. Rei, liikmed kindral J. Laidoner ja A. Anderkopp, sekretär Välisministeeriumi büroo juhataja Öpik. Rahvasteliidu täiskogu istangud algasid 7. septembril.

— Balti riikide välisministrite konverentsist, mis algas Genfis 5. septembril, volitas Vab. Valitsus osa võtma välisministrit K. R. Pustat.

— Haridusministri asemel sõitis Vene teadusteakadeemia juubelipidustustele meie Moskva saadik A. Birk.

— Kuna praegune keskkoolide võrk elunõuetele ei vasta, siis võetakse see Haridusministeeriumis revideerimisele. Võimalik, et keskkoolide arvu vähendatakse.

— Paavsti esitaja Zechini viibis Tallinnas ja tegi visiidi haridusministrile.

— Posti peavalitsuse korraldusel lõpetatakse postitshehkidega rahasaatmine 1. oktoobril s. a.

— Saksa kultuuriautonoomia esimese nõukogu valimised on peakomitee poolt kindlaks määratud 3., 4. ja 5. oktoobri päele.

— Eesti-Poola jalgpallivõistlus 3. septembril lõppes viigiga 0 : 0. Eelmise päeva võistlus Eesti-Väike-Poola tagajärg oli 3 : 0 poolakate kasuks.

— Tallinna Vabadussõjas langenud õpetajate ja õpilaste mälestussamba korjanduslehtedega on senini sisse tulnud üle 189.000 marga. Korjandus jätkub.

— Peipsi laevastikus tabati kommunistiline salakuulaja velsker Pebustov. Kinniviimisel haavas ta oma saatjat madrust Vahat ja katsus põgeneda. Nähes, et see ei õnnesta, laskis ta enesele kuuli pähe ja suri meelemerkusele tulemata.

— Lätis püstitatakse surnud välisminister Sigfrid Meieroviczile mälestussammas. Korjandus selleks on juba käimas.

Prantsuse Marokko vägede ülemjuhatajaks määrati marshal Petain.

— Käesoleval kuul korraldab Nõukogude valitsus Eesti-Läti piiril punaväe manöövrid, millest osa võtavad umbes 8 ratsaväe ja üks jalgväe diviis ning tehnilised väeosad. O. K.

Väljamaa sõjaajakirjandus.

Prantsusmaa.

Revue du Genie militaire. august 1925 a. — 1) Veevärgi tööd Soueida's (druuside maal Süürias), kolonel Lemerle ja kapten Humbert. — 2) Märkused miinigalleriide valgustuse ja ventillatsiooni kohta, bataljoni ülem Barré. — 3) Väljamaasõjaajakirjadest. — 4) Raamatud. — 5) Ametlik osa. — 6) Ülendused, ümberpaigutused ja mahakustutused 1.—31. juulini 1925. A. K.

Järgmine „Sõduri“ number ilmub kaksiknumbrina 26. sept. s. a.

Toimetusele saadetud kiri.

V. a. „Sõduri“ toimetusele.

Eesti Õpetajate Liidu juhatuse poolt korraldatud II kasvatusteaduslikul nädalal (algas 17. augustil, lõppes 25. aug. s. a.) võeti vastu resolutsioon sensatsioonilise ajakirjanduse kahjulikumõju kohta noorsoo kasvatusele. Täites kasvatusteaduslikust nädalast osavõtjate soovi, toob E. Ö. L. juhatusele siinjuures tähendatud resolutsiooni:

„Osavõtjad teisest kasvatusteaduslikust nädalast, ü. 300 õpetajat, leiavad üksmeelselt, et hulk meie ajalehti ja ajakirju on sihilikult andunud kõmuvõtetele täites väga suure osa ruumist elu eitavate nähtuste kirjeldamisega niisugusel kujul, mis just kaasa aitab nende nähtuste kasvamisele. Eriti hävitavalt mõjuvad meie ajalehtede kõmulised lood kasvavasse noorsoosse, rikudes nende kõlblist tunnet, saastates nende hinge. Õpetajad, kes peavad valvel olema rahva, eriti noorsoo hingelise kasvatuses, ei tohi siin kauemini jääda tummadeks päältvaatajateks. Nende kohus on avalikult välja astuda sarnase kõlblise kuritöö vastu ja igal võimalikul juhtumisel rahvale selgitada, kuhu see viib teda. Nädalast osavõtjad õpetajad avaldavad oma sügavat põlgust rahva hinge saastajaile ja kutsuvad üles õpetajaid ja kõiki ausapüüdelisi inimesi vastu võtama rahva kõlblust hävitavaile püüetele kõikide võimalikkude abinõudega, kuni sarnaste ajalehtede ja ajakirjade boikoteerimiseni, kus kõige rohekm aset leidnud inetu mürgitustöö. Käesolev resolutsioon saadetakse avaldamiseks kõikidele Eesti ajalehtedele ning ajakirjadele, teadmiseks Riigikogu rühmadele, Vabariigi Valitsusele ja Haridusministeeriumile.

E. Martinson,

E. Ö. L. esimees ja II kasvatusteadusliku nädala juhataja.

J. Rummo,
E. Ö. L. sekretär.

Vastutav toimetaja E. Limberg.

Väljaandja: Sõdur. Tallinn, Pagari tän. nr. 1.

Kindralstaabi 6. osakonna väljaandel on ilmunud

Suurtükivägi,

tema otstarve, omadused ja ülesanded, mida teiste väeliikide juhid suurtükiväest peavad teadma.

— Hind 25 marka. —

Saada „Sõduri“ toimetusest, Tallinn, Pagari tänav nr. 1.